

GPSC, નાયબ મામલતદાર / સેક્સન ઓફિસર, PI, PSI-ASI-કોન્સ્ટેબલ, CCE, TET, TAT, HTAT, S.T.O, S.T.I., બિન સચિવાલય ક્લાર્ક, જુ-ક્લાર્ક, વગેરે અન્ય સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી

અદ્યતન

આવૃત્તિ

GCERT

સામાજિક વિજ્ઞાન

ભારતનો ઇતિહાસ ભારતની ભૂગોળ ભારતનું બંધારણ સાંસ્કૃતિક વારસો

પર્યાવરણ અર્થશાસ્ત્ર વિશ્વનો ઇતિહાસ વિશ્વની ભૂગોળ

6000+
વન લાઇનર
પ્રશ્નો

ધોરણ 6 થી 10 (GCERT) ના
નવા પાઠ્યપુસ્તક આધારિત

600+
MCQ

ICE[®]
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

સંપાદક: મોલિક ગોંધિયા

“સ્વામી શ્રીજી”

સામાજિક વિજ્ઞાન

{ સંપાદક
મૌલિક ગોધિયા
(Director - ICE) }

પુસ્તકની વિશેષતા

- ધો. 6થી 10ના સામાજિક વિજ્ઞાનના અધ્યતન પાઠ્યપુસ્તકોમાંથી તારવેલા MCQ અને વનલાઈનર પ્રશ્નો.
- GCERTના પુસ્તકોનો સંપૂર્ણ નિયોડ.
- 6000+ વનલાઈનર પ્રશ્નો અને 600+ હેતુલક્ષી પ્રશ્નોનો સમાવેશ.
- GPSC, નાયબ મામલતદાર, સેક્શન ઓફિસર, PI, PSI, કોન્સ્ટેબલ, TET, TAT, HTAT, STO, STI, બિનસચિવાલય ક્લાર્ક, જુનિયર ક્લાર્ક વગેરે અન્ય સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી.
- લેટેસ્ટ પરીક્ષા પદ્ધતિ મુજબના સંભવિત પ્રશ્નોનો સમાવેશ.
- પાઠ્યપુસ્તકના વાંચન બાદ રિવિઝન માટે ખૂબ જ ઉપયોગી પુસ્તક.

પ્રસ્તાવના

ગુજરાત સરકારની સુપર ક્લાસ-3 સુધીની તમામ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં સફળતા માટે ધોરણ 6 થી 10 સુધીના સામાજિક વિજ્ઞાનના પાઠ્ય પુસ્તકોનો અભ્યાસ માત્ર આવશ્યક જ નથી, પરંતુ અનિવાર્ય પણ છે. આથી જ ગુજરાત સરકારની તમામ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં ઉપયોગી નીવડે એ માટે ICE દ્વારા પાઠ્ય પુસ્તક આધારિત સામાજિક વિજ્ઞાનનું આ પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે. આ પુસ્તકમાં ધોરણ 6 થી 10 સુધીના અત્યંત સામાજિક વિજ્ઞાનના પાઠ્યપુસ્તકોના તમામ પ્રકરણો આવી લેવામાં આવ્યા છે. ખાસ કરીને ક્લાસ 3ની પરીક્ષાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની સહાયતા માટે આ પુસ્તકને પ્રશ્ન-જવાબ સ્વરૂપે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે. આ પુસ્તકને ભારતની ભૂગોળ, વિશ્વનો ઇતિહાસ, વિજ્ઞાન ભૂગોળ, ભારતનું ઇતિહાસ, ભારતની ક્લાસિકલ સાહિત્ય, સાહ્યકાવ્ય, શાસ્ત્ર વગેરે જેવા વિષયોના 6000થી વધુ વન સાધક પ્રશ્નોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. આ ઉપરાંત વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહન આપવા માટે તેમાં 600થી વધુ MCQનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. જેથી વિદ્યાર્થીઓ સરળતાથી સચોટ રીતે પરીક્ષાલક્ષી મહત્વના પ્રશ્નોની તૈયારી કરી શકશે. અને પોતાની તૈયારીનું મૂલ્યાંકન પણ કરી શકશે. અને અંતે આગામી તમામ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને આ પુસ્તક અત્યંત ઉપયોગી નીવડશે એ જ આશા સાથે....

ALL THE BEST, DO YOUR BEST...

- Maulik Gondhiya

ધોરણ 6 : સામાજિક વિજ્ઞાન

પ્રકરણ 1 : ચાલો, ઇતિહાસ જાણીએ

ઇતિહાસ જાણવાનાં સાધનો-સ્ત્રોત

તાડપત્ર અને ભોજપત્ર

- ◆ પ્રાચીન સમયમાં માનવી હસ્તપ્રત તરીકે શેનો ઉપયોગ કરતો હતો ? **- તાડપત્ર અને ભોજપત્ર**
- ◆ તાડ વૃક્ષનાં પર્ણ પર લખાયેલી હસ્તપ્રતને શું કહેવામાં આવે છે ? **- તાડપત્ર**
- ◆ હિમાલયમાં થતાં ભૂર્જ નામનાં વૃક્ષોની પાતળી આંતરછાલ ઉપર લખાયેલ હસ્તપ્રતને શું કહે છે ? **- ભોજપત્ર**
- ◆ તાડપત્રો અને ભોજપત્ર પર કઈ ભાષાઓમાં લખાણ જોવા મળે છે ? **- 1. સંસ્કૃત 2. પ્રાકૃત 3. તમિલ**

અભિલેખો

- ◆ ધાતુઓ અને પથ્થરો પર કોતરેલા કે લખેલા લેખને શું કહે છે ? **- અભિલેખો**
- ◆ અભિલેખો દ્વારા કઈ કઈ માહિતી જાણવા મળે છે ? **- રાજાના આદેશો, રાજ્ય, વિજય, યુદ્ધ, યજ્ઞ, યજ્ઞસ્મૃતિ**
- ◆ ગુજરાતમાં જાણીતો અશોકનો શિલાલેખ કયા સ્થળે આવેલ છે ? **- જૂનાગઢ**
- ◆ શેના પર લખવામાં આવેલ લખાણો લખાણ સમય સુધી ટકી રહે છે ? **- અભિલેખો અને શિલાલેખો**

તામ્રપત્રો

- ◆ તાંબાના પતરા ઉપર કોતરીને લખવામાં આવતા લખાણને શું કહે છે ? **- તામ્રપત્ર**
- ◆ તામ્રપત્રો ગુજરાતમાં કયા સ્થળોએ સચવાયેલાં છે ?

ક્રમ	સ્થળ	જિલ્લો
1.	શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય જૈનજ્ઞાન મંદિર	પાટણ
2.	એલ.ડી. ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડોલોજી	નવરંગપુરા (અમદાવાદ)
3.	ભો. જે. અધ્યયન અને સંશોધન વિદ્યાભવન	અમદાવાદ
4.	શ્રી મહાવીર જૈન આરાધના કેન્દ્ર	કોબા (ગાંધીનગર)

સિક્કા

- ◆ ભારતમાં ઈ.સ.પૂ. 5મી સદીના સૌથી જાણીતા સિક્કા કયા છે ? **- પંચમાર્ક સિક્કા**
- ◆ ધાતુના ટુકડાઓને છાપ ઉપસાવવા બીબામાં મૂકી દબાણ આપી બનાવવામાં આવતા સિક્કા કયા છે ? **- પંચમાર્કના સિક્કા**
- ◆ ગંગા નદીની આસપાસ આજથી કેટલાં વર્ષ પૂર્વે શહેરી સંસ્કૃતિ અસ્તિત્વમાં આવી હતી ? **- 2500 વર્ષ**

ભૂમિનું નામ

- ◆ ઈન્ડિયાનું નામ કયા વેદ પરથી ઊતરી આવ્યો છે ? **- ઈન્ડસ**
- ◆ ઈન્ડિયાનાં ભાષામાં શું કહેવામાં આવે છે ? **- સિંધુ**
- ◆ પાકિસ્તાન, ઈરાન અને ગ્રીસનાં લોકો કઈ નદીથી પરિચિત હતા ? **- સિંધુ**
- ◆ સિંધુનીઓએ સિંધુ નદીને કયું નામ આપ્યું હતું ? **- હિન્ડોસ**
- ◆ ગ્રાસના લોકો સિંધુ નદીને કયા નામે ઓળખતા હતા ? **- ઈન્ડસ**
- ◆ ઈરાન અને ગ્રીસ અનુસાર સિંધુ નદીનો પૂર્વ કિનારો કયા નામે જાણીતા હતો ? **- ઈન્ડિયા**
- ◆ ભારત નામ કયા વેદમાં જોવા મળે છે ? **- ઋગ્વેદ**
- ◆ ઉત્તર-પશ્ચિમ ભારતમાં વસેલા કયા માનવસમૂહ પરથી આપણા દેશનું નામ ભારત પડ્યું ? **- ભરત**
- ◆ ભરત નામના માનવસમૂહનો ઉલ્લેખ કયા વેદમાંથી મળી આવે છે ? **- ઋગ્વેદ**

સાલવારી

- ◆ ઈસુ ખ્રિસ્તના જન્મ પછીના સમયગાળાને શું કહે છે ? **- ઈ.સ. (A.D. Anno Domini)**
- ◆ ઈસુ ખ્રિસ્તના જન્મ પહેલાના સમયગાળાને શું કહે છે ? **- ઈ.સ. પૂર્વે (B.C. Before Christ)**
- ◆ ઈ.સ. (A.D. Anno Domini) બીજા કયા નામે જાણીતું છે ? **- સામાન્ય કે સાધારણ યુગ (CE - Common Era)**
- ◆ ઈ.સ.પૂર્વે (B.C. Before Christ) બીજા કયા નામે જાણીતું છે ? **- સામાન્ય કે સાધારણ યુગપૂર્વ (BCE - Before Common Era)**
- ◆ 'એનો' અને 'ડોમિની' મૂળ કઈ ભાષાના શબ્દો છે ? **- ગ્રીક**
- ◆ 'એનો' અને 'ડોમિની' શબ્દનો મૂળ અર્થ શું થાય ? **- ભગવાનના સમયનું વર્ષ (In the year of God)**

પ્રકરણ 5 : શાંતિની શોધમાં : બુદ્ધ અને મહાવીર

ગૌતમ બુદ્ધ

ગૌતમ બુદ્ધ : પ્રારંભિક જીવન

- ◆ 550 જેટલી જાતકકથાઓ કોના પૂર્વજન્મ સાથે સંકળાયેલી છે ? - બુદ્ધ
- ◆ કપિલવસ્તુના ક્ષત્રિયોને શું કહેવામાં આવતાં ? - શાક્ય
- ◆ ભારતમાં હિમાલય ક્ષેત્ર તરફ નેપાળની તરાઈમાં ક્યું રાજ્ય આવેલ હતું ? - કપિલવસ્તુ
- ◆ ગણરાજ્ય કપિલવસ્તુના વડા કોણ હતા ? - શુદ્ધોધન
- ◆ શુદ્ધોધનના પત્નીનું નામ શું હતું ? - મહાદેવી
- ◆ ગૌતમ બુદ્ધનો જન્મ ક્યારે થયો હતો ? - ઈ.સ.પૂર્વે 566
- ◆ ગૌતમ બુદ્ધની માતાનું નામ શું હતું ? - મહાદેવી
- ◆ ગૌતમ બુદ્ધનું બાળપણનું નામ શું હતું ? - સિદ્ધાર્થ
- ◆ ગૌતમ બુદ્ધનું પાલન-પોષણ કરનારા માતાનું નામ શું હતું ? - ગૌતમી મહામત્તપતિ
- ◆ સિદ્ધાર્થ (ગૌતમ) બુદ્ધના ગુરુ કોણ હતા ? - આલારકલામ
- ◆ ગૌતમ બુદ્ધને ધ્યાન ધરવાની વિધિ કોણે શીખવાડી હતી ? - આલારકલામ
- ◆ આલારકલામનો આશ્રમ ક્યાં આવેલ હતો ? - કપિલવસ્તુ
- ◆ ગૌતમ બુદ્ધના પત્નીનું નામ શું હતું ? - યશોદા
- ◆ ગૌતમ બુદ્ધના પુત્રનું નામ શું હતું ? - રાહુલ

ગૃહત્યાગ અને સાધના

- ◆ ગૌતમ બુદ્ધે કેટલામા વર્ષે સંન્યાસી બનવા ગૃહનો ત્યાગ કર્યો ? - 30મા વર્ષે
- ◆ ગૃહત્યાગ સમયે ગૌતમ બુદ્ધનો સારથી કાણ હતો ? - સન્
- ◆ ગૃહત્યાગ સમયે ગૌતમ બુદ્ધ સાથે એક ઘોડો હતો. આ ઘોડાનું નામ શું હતું ? - કંથક
- ◆ ગૃહત્યાગ બાદ ગૌતમ બુદ્ધ પ્રથમ ક્યા સ્થળે ગયા હતા ? - રાજગૃહ
- ◆ ગૃહત્યાગ બાદ ગૌતમ બુદ્ધ પ્રથમ રાજગૃહ અને ત્યાર બાદ ક્યા સ્થળે ગયા હતા ? - પુરવેલા
- ◆ ગૌતમ બુદ્ધે ક્યા સ્થળે પાંચ બ્રાહ્મણો સાથે તપશ્ચર્યા શરૂ કરી હતી ? - પુરવેલા
- ◆ બોધિગયા ખાતે આવેલ ક્યા વૃક્ષની નીચે બુદ્ધે સત્ય અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિ માટે સાધના શરૂ કરી હતી ? - પીપળાના વૃક્ષ
- ◆ બુદ્ધને ક્યા દિવસે જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થઈ હતી ? - વૈશાખી પૂર્ણિમાના દિવસે

- ◆ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ બાદ સિદ્ધાર્થ ક્યા નામે જાણીતા બન્યા ? - ગૌતમ બુદ્ધ
- ◆ બુદ્ધનો અર્થ શું થાય ? - જાગ્રત કે જ્ઞાની
- ◆ ગૌતમ બુદ્ધનો ગૃહત્યાગ ક્યા નામે જાણીતો છે ? - મહાભિનિષ્ક્રમણ

ઉપદેશ

- ◆ જ્ઞાન પ્રાપ્તિ બાદ બુદ્ધ સૌપ્રથમ ક્યા સ્થળે ગયા હતા ? - સારનાથ
- ◆ બુદ્ધનો સૌપ્રથમ ઉપદેશ ક્યા નામે જાણીતો છે ? - ધર્મચક્રપરિવર્તન
- ◆ બુદ્ધે સૌપ્રથમ ઉપદેશ ક્યા સ્થળે આપ્યો હતો ? - સારનાથ
- ◆ બુદ્ધે સૌપ્રથમ ઉપદેશ કોને આપ્યો હતો ? - પાંચ બ્રાહ્મણોને
- ◆ બુદ્ધે સૌપ્રથમ કેટલા આર્ય સત્ય બૌદ્ધધર્મના સિદ્ધાંત તરીકે જાણીતાં ? - ચાર
- ◆ બુદ્ધે સૌપ્રથમ ચાર આર્ય સત્ય ક્યા નામે જાણીતા છે ? - સમ્યક્ દર્શન
- ◆ સમ્યક્ કઈ ભાષામાં શબ્દ છે ? - સંસ્કૃત
- ◆ સમ્યક્નો અર્થ શું થાય છે ? - સારી રીતે
- ◆ અષ્ટાંગ માર્ગનો સિદ્ધાંત કોણે આપ્યો હતો ? - ગૌતમ બુદ્ધે

બુદ્ધ - એક મહાન સુધારક તરીકે

- ◆ “અહિંસા સર્વોચ્ચ ગુણ છે. તમામ પ્રાણીઓ પ્રત્યે અહિંસાથી વર્તવું તે માનવનું સૌથી મોટું કર્તવ્ય છે.” - આવું કોણે કહ્યું હતું ? - ગૌતમ બુદ્ધ
- ◆ બુદ્ધે ક્યા વાદને મહત્ત્વ આપ્યું હતું ? - કર્મવાદ
- ◆ “આત્માના કલ્યાણમાં રત રહેવાને બદલે વર્તમાનકાળમાં સદ્વિચારમુક્ત જીવન જીવવું જોઈએ” એવું કોણે કહ્યું હતું ? - ગૌતમ બુદ્ધે
- ◆ “મનુષ્ય ઉચ્ચ કુટુંબમાં જન્મ લેવાથી મહાન બનતો નથી. તે પોતાનાં કર્મોથી, સદ્વિચારથી, સત્ય અને અહિંસાના પાલનથી મહાન બને છે.” - આવું કોણે કહ્યું હતું ? - ગૌતમ બુદ્ધે
- ◆ “નિર્વાણનો માર્ગ માત્ર પુરુષો માટે જ નથી, સ્ત્રીઓ પણ સાધના અને કર્તવ્યથી નિર્વાણ પ્રાપ્ત કરી શકે છે.” - આવું કોણે કહ્યું હતું ? - ગૌતમ બુદ્ધે

નિર્વાણ

- ◆ ગૌતમ બુદ્ધનું અવસાન કેટલામા વર્ષે થયું હતું ? - 80મા વર્ષે
- ◆ ગૌતમ બુદ્ધ ક્યા સ્થળે નિર્વાણ પામ્યા હતા ? - કુશીનારા

- ◆ ક્યો ગ્રહ નીલા રંગના તેજસ્વી વલયો ધરાવે છે ? - શનિ
- ◆ કયા ગ્રહને “પાઘડિયા” ગ્રહની ઉપમા મળેલી છે ? - શનિ
- ◆ શનિને કુલ કેટલા (અંદાજે) ઉપગ્રહો છે ? - 62

યુરેનસ

- ◆ સૂર્યનું તેજ કયા ગ્રહ પર આછી ચાંદની જેવું લાગે છે ? - યુરેનસ
- ◆ કયા ખગોળશાસ્ત્રીએ યુરેનસ ગ્રહની શોધ કરી હતી ? - વિલિયમ હર્શલ
- ◆ યુરેનસ નામના ગ્રહની શોધ કયા વર્ષમાં થઈ હતી ? - ઈ.સ. 1781માં

નેપ્ચ્યૂન

- ◆ નેપ્ચ્યૂન ગ્રહનો રંગ કેવો છે ? - લીલો
- ◆ કયા ગ્રહના વાતાવરણમાં મિથેન નામનો ઝેરી વાયુ છે ? - નેપ્ચ્યૂન
- ◆ કયા ગ્રહ પર પૃથ્વીની જેમ ઋતુપરિવર્તન થતું જોવા મળે છે ? - નેપ્ચ્યૂન

ઉલ્કા

- ◆ મહારાષ્ટ્રનું કયું સરોવર ઉલ્કા પડવાથી રચાયું છે ? - કોયના સરોવર
- ◆ સૌરાષ્ટ્રમાં કયા સ્થળે ઉલ્કા પડી હતી, જેનું વજન 1800 ટોનનું કિગ્રા. હતું ? - વળાવ

નક્ષત્રો

- ◆ કોઈ પણ તારાઓના સમૂહ અથવા ક્લસ્ટર તારાને શું કહે છે ? - નક્ષત્ર
- ◆ કુલ કેટલાં નક્ષત્રો છે ? - 27
- ◆ કયા નક્ષત્રમાં સોના-ચાંદીની ખરીદી કરવાનું શ્રેષ્ઠ સમય છે ? - પુષ્ય નક્ષત્રમાં

ધ્રુવનો તારો

- ◆ કયા તારાને સપ્તર્ષિના ઝૂમખાની મદદથી શોધી શકાય છે ? - ધ્રુવના તારાને
- ◆ ધ્રુવનો તારો કઈ દિશામાં હોય છે ? - ઉત્તર દિશા
- ◆ ધ્રુવનો તારો પૃથ્વીના કયા ગોળાર્ધમાં દેખાય છે ? - ઉત્તર ગોળાર્ધ

પૃથ્વીનું સ્થાન અને આકાર

- ◆ પૃથ્વીનો આકાર કેવો છે ? - નારંગી જેવો
- ◆ પૃથ્વી કયા ભાગ આગળ જરા ચપટી છે ? - ધ્રુવપ્રદેશ
- ◆ પૃથ્વી કયા ભાગ આગળ થોડી ફૂલેલી છે ? - વિષુવવૃત્ત

અક્ષાંશ-રેખાંશ

- ◆ પૃથ્વીના ગોળા પર દોરેલી આડી કાલ્પનિક રેખાઓને શું કહે છે ? - અક્ષાંશ
- ◆ પૃથ્વીના ગોળા પર દોરેલી સીધી કાલ્પનિક રેખાઓને શું કહે છે ? - રેખાંશ
- ◆ અક્ષાંશવૃત્તોની કુલ સંખ્યા કેટલી છે ? - 181
- ◆ બે અક્ષાંશવૃત્તો વચ્ચે વાસ્તવિક જમીન સપાટી પર આશરે કુલ કેટલા કિમી.નું અંતર હોય છે ? - 111 કિમી.

અક્ષવૃત્ત

- ◆ પૃથ્વી ઉપર ઉત્તર અથવા દક્ષિણ ગોળાર્ધમાં વિષુવવૃત્તથી સરખા કોણીય અંતરે મળેલાં સ્થળોને જોડનારા પૂર્વ-પશ્ચિમ સળંગ વર્તુળને શું કહે છે ? - અક્ષવૃત્ત

રેખાંશ

- ◆ પૃથ્વીના ગોળા પર ઉત્તર-દક્ષિણ દોરેલી ઊભી કલ્પિત રેખાઓને શું કહે છે ? - રેખાંશ
- ◆ પૃથ્વીના ગોળા પર કયા સ્થળે બીજી રેખાંશને મળે છે ? - ધ્રુવ પાસે
- ◆ કુલ રેખાંશવૃત્ત કેટલી છે ? - 360

રેખાવૃત્ત

- ◆ પૃથ્વીની ધરીથી મૂળ રેખાવૃત્તની કાલ્પનિક સપાટી સાથે પૃથ્વી સપાટીએ સરખા કોણાત્મક અંતરે આવેલાં સ્થળોને જોડનારી ઉત્તર-દક્ષિણ સળંગ રેખાને શું કહે છે ? - રેખાવૃત્ત (અર્ધવર્તુળ)
- ◆ 23.5° ઉત્તર અક્ષાંશવૃત્તને શું કહેવામાં આવે છે ? - કર્કવૃત્ત
- ◆ 23.5° દક્ષિણ અક્ષાંશવૃત્તને શું કહેવામાં આવે છે ? - મકરવૃત્ત
- ◆ 66.5° ઉત્તર અક્ષાંશરેખાને શું કહેવામાં આવે છે ? - ઉત્તર ધ્રુવવૃત્ત
- ◆ 66.5° દક્ષિણ અક્ષાંશરેખાને શું કહેવામાં આવે છે ? - દક્ષિણ ધ્રુવવૃત્ત
- ◆ 0° અક્ષાંશરેખાને શું કહેવામાં આવે છે ? - વિષુવવૃત્ત
- ◆ વિષુવવૃત્તની ઉત્તરમાં કર્કવૃત્ત સુધી તેમજ દક્ષિણમાં મકરવૃત્ત સુધી દેખાતી સૂર્યની ગતિને શું કહેવામાં આવે છે ? - અયન
- ◆ સૂર્યની અયન ગતિને કેટલો સમય લાગે છે ? - ૧ મહિના
- ◆ પૃથ્વી કેટલા અંશના ખૂણે નમેલી છે ? - 66.5°
- ◆ સૂર્યનાં કિરણો કયાં સીધા પડે છે ? - કર્કવૃત્ત-મકરવૃત્ત વચ્ચે
- ◆ 23.5°માં 23 અને 5° શું છે ? - 23 ડિગ્રી અને 0.5 મિનિટ
- ◆ GPS એટલે શું થાય ? - ગ્લોબલ પોઝિશનિંગ સિસ્ટમ

- ◆ ભારતના પશ્ચિમ ઘાટ તેમજ આંદામાન-નિકોબારમાં કયા પ્રકારનાં જંગલો જોવા મળે છે ?

— ઉષ્ણ કટિબંધીય વરસાદી જંગલો

ઉષ્ણ કટિબંધીય પાનખર જંગલો

- ◆ ઉષ્ણ કટિબંધીય પાનખર જંગલો અન્ય કયા નામે પણ ઓળખાય છે ? — ખરાઉ મોસમી જંગલો
- ◆ સાગ, સાલ, વાંસ, મહુડો, લીમડો વગેરે કયા પ્રકારનાં જંગલોના મુખ્ય વૃક્ષો છે ? — ઉષ્ણ કટિબંધીય પાનખર જંગલો

સૂકાં ઝાંખરાવાળાં જંગલો

- ◆ થોર, ખેર, ખીજડો, બાવળ, બોરડી કયા પ્રકારનાં જંગલોના મુખ્ય વૃક્ષો છે ? — સૂકાં ઝાંખરાવાળાં જંગલો
- ◆ રાજસ્થાન, હરિયાણા, પશ્ચિમઘાટના પૂર્વીય ઢાળ પર અને ગુજરાતમાં કયા પ્રકારના જંગલો જોવા મળે છે ?

— સૂકાં ઝાંખરાવાળાં જંગલો

પર્વતીય જંગલો

- ◆ શંકુ આકારની અને સોયાકાર પાંદડાં ધરાવતી વાસ્પતિ અમુક સપાટીથી કેટલા મીટર ઊંચાઈએ જોવા મળે છે ? — 1000 મી. થી 2000 મી. સુધી
- ◆ ચીડ, દેવદાર અને પાઈન એ કયા પ્રકારની વનસ્પતિ છે ? — પર્વતીય જંગલો

મેન્ઝૂવ જંગલો

- ◆ સુંદરવન નામ કયા વૃક્ષ પરથી મેળવવામાં આવ્યું છે ? — સુંદરીના વૃક્ષ પરથી
- ◆ ભારતના પ.બંગાળ, આંદામાન-નિકોબાર અને ગુજરાતના સમુદ્ર કિનારે કયા પ્રકારનાં જંગલો જોવા મળે છે ?

— મેન્ઝૂવ જંગલો

- ◆ સુંદરવન એ કયા પ્રકારનું જંગલ છે ? — મેન્ઝૂવ જંગલ

વન્યજીવ

- ◆ ભારતમાં માત્ર કચ્છમાં જ જોવા મળતું પક્ષી કયું છે ? — સુરખાબ
- ◆ કયું પક્ષી જમીન પર કીચડવાળી ક્ષારીય માટીમાં નાનો ગોળ ટીંબો બનાવી તેના મથાળે ખાડો કરી તેમાં ઈંડાં મૂકે છે ? — સુરખાબ

અભયારણ્ય

- ◆ અભયારણ્યની રચના કોના દ્વારા કરવામાં આવે છે ? — રાજ્ય સરકાર
- ◆ કયા આરક્ષિત વિસ્તારમાં પાલતુ પશુઓને મંજૂરી બાદ ચરાવવાની છૂટ આપવામાં આવે છે ? — અભયારણ્ય

રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન

- ◆ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનની રચના કોના દ્વારા થાય છે ? — રાજ્ય અને કેન્દ્ર સરકારના સંકલનથી
- ◆ કયા આરક્ષિત વિસ્તારમાં પાલતુ પશુઓને ચરાવવા પર સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ હાય છે ? — રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન

જૈવ આરક્ષિત ક્ષેત્ર

- ◆ જૈવ આરક્ષિત ક્ષેત્રની રચના કઈ રીતે થાય છે ? — આંતરરાષ્ટ્રીય માપદંડો મુજબ
- ◆ આરક્ષિત ક્ષેત્રની માનવીય પ્રવૃત્તિઓ પર સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ કયા આરક્ષિત ક્ષેત્રોમાં લેવાય છે ? — જૈવ આરક્ષિત ક્ષેત્ર

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

- નીચે આપેલ વિધાનોમાંથી કયું/કયા વિધાન સત્ય છે ?
 - (A) પશ્ચિમ ઘાટ સંગળ છે.
 - (B) પૂર્વ ઘાટ તૂટક-તૂટક છે.
 - (C) (A) અને (B) બંને
 - (D) ઉપરોક્ત પૈકી એક પણ નહિ
- 'સુંદરવન' મુખત્રિકોણ પ્રદેશ કઈ નદીઓ દ્વારા રચાયેલ છે ?
 - (A) બ્રહ્મપુત્ર - યમુના
 - (B) ગંગા - યમુના
 - (C) બ્રહ્મપુત્ર - ગંગા
 - (D) બ્રહ્મપુત્ર - ગોદાવરી
- અયોગ્ય જોડકું શોધો :

અ	બ
(A) એકશિંગી ભારતીય ગેંડો :	અસમ
(B) સમુદ્રના કાચબા :	ઓડિશાનો સમુદ્રકિનારો
(C) યાયાવર પક્ષીઓ :	જળપ્લાવિત ક્ષેત્ર
(D) જંગલી બકરીઓ :	કચ્છ, સુરેન્દ્રનગર અને પાટણનાં સૂકાં ક્ષેત્રો

1. (C) 2. (C) 3. (D)

ધોરણ

7

સામાજિક વિજ્ઞાન

અનુક્રમણિકા

1. રાજપૂતયુગ : નવાં શાસકો અને રાજ્યો
2. દિલ્લી સલ્તનત
3. મુઘલ સામ્રાજ્ય
4. મધ્યયુગીન સ્થાપત્યો, શહેરો, વેપારી અને કારીગરો
5. વનવાસી, વિચરતી જાતિ અને સ્થાનિક સમુદાય
6. ભક્તિયુગ: ધાર્મિક સમુદાયો અને વિચારો
7. પ્રાદેશિક સંસ્કૃતિનું ઘટતર
8. અઠારમી સદીના રાજકીય સંઘર્ષો
9. પૃથ્વીની આંતરિક રચના અને ભૂમિસ્વરૂપો
10. પર્યાવરણનાં ઘટકો અને તેમનાં અંતરસંબંધો
11. વાતાવરણની સજીવા પર અસરો
12. આપત્તિ અને વ્યવસ્થાપન
13. સંસાધનોનું જતન અને સંરક્ષણ
14. લોકશાહીમાં સમાનતા
15. રાજ્ય સરકાર
16. જાતિગત ભિન્નતા
17. સંચાર-માધ્યમ અને જાહેરાત
18. બજાર

DEMO COPY

ધોરણ 7 : સામાજિક વિજ્ઞાન

પ્રકરણ 1 : રાજપૂતયુગ : નવાં શાસકો અને રાજ્યો

- ◆ રાજપૂત યુગનું શાસન કેટલાં વર્ષો રહ્યું હતું ?
- ઈ.સ. 700થી ઈ.સ. 1200

હર્ષવર્ધન પછીનો સમયગાળો

- ◆ 14મી સદીના ભાટો રાજપૂતોને કયા કુળ ધરાવતા સમૂહ તરીકે વર્ણવે છે ?
- છત્રીસ કુળ
- ◆ મધ્યયુગના સમયકાળને ભારતીય ઇતિહાસમાં કયા યુગ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ?
- રાજપૂતયુગ
- ◆ કઈ સદીના અંતમાં સામંતશાહી શક્તિનો ઉદય થયો હતો ?
- સાતમી સદી

ઉત્તર ભારતના રાજ્યો

ગઢવાલ રાજ્ય

- ◆ ગઢવાલ રાજ્યનો સ્થાપક કોણ હતો ?
- ચંદ્રદેવ
- ◆ ચંદ્રદેવની કનૌજ સિવાય બીજી કઈ રાજ્યોની હતી ?
- વરુણ
- ◆ ગઢવાલ રાજ્યમાં સૌથી પ્રતાપી અને પરાક્રમી કોણ હતો ?
- ચાવિંદચંદ્ર
- ◆ કયા ગઢવાલ રાજવીએ ગઝનના આક્રમણનો અટકાવ કર્યો હતો ?
- ચાવિંદચંદ્ર

બુંદેલખંડના ચંદેલો

- ◆ બુંદેલખંડના ચંદેલોનું રાજ્ય અન્ય કયા નામે પણ જાણીતું હતું ?
- જેજકલુક્તિ
- ◆ યશોવર્મા, કીર્તિવર્મા, મરમહિંદેવ (પરમાલ) જેવા મહાન શાસકો કયા વંશમાં થઈ ગયા ?
- ચંદેલ વંશ
- ◆ ખજુરાહો, કાલિંજર અને મહોબા મુખ્યત્વે કયા શાસકોના નગર હતા ?
- ચંદેલ

માળવા

- ◆ કયો પ્રદેશ પ્રાચીનકાળથી અવંતિ અથવા ઉજ્જૈનીના રાજ્ય તરીકે જાણીતો હતો ?
- માળવા
- ◆ ઈ.સ. 820માં કયા શાસકે માળવામાં પરમાર વંશની સ્થાપના કરી હતી ?
- કૃષ્ણરાજ
- ◆ સીપક, મુંજ, હોજ જેવા મહાન શાસકો કયા વંશમાં થઈ ગયા ?
- પરમાર વંશ
- ◆ પરમાર વંશનો સૌથી પ્રતાપી રાજા કોણ હતો ?
- રાજા ભોજ

- ◆ પરમાર વંશના કયા રાજાની ખ્યાતિ ભારતના એક આદર્શ લોકપ્રિય રાજા તરીકેની હતી ?
- રાજા ભોજ
- ◆ કયા રાજાએ ધારાનગરીમાં એક મહાશાળાની સ્થાપના કરી હતી ?
- રાજા ભોજ
- ◆ ભોજપુર (વર્તમાન ભોપાલ) નામનું નગર કયા રાજાએ વસાવ્યું હતું ?
- રાજા ભોજ

ચૌહાણ કે ચાહમાન વંશ

- ◆ 8મી સદીમાં સાંભર પારોવર નજીક શાકંભરી (અજમેરની ઉત્તરે આવેલ સાંભર) નામના સ્થળે કોણ રાજ્ય કરતું હતું ?
- ચાહમાન
- ◆ શાકંભરના પુત્ર હમાન (ચૌહાણ) વંશનો સ્થાપક કોણ હતો ?
- વાસુદેવ
- ◆ ચાહમાનના મહા અગાઉ કયા નામે જાણીતું હતું ?
- અજયમેરુ
- ◆ અજયમેરુ સ્થાપના કરના રાજાએ કયા રાજ્ય કરી હતી ?
- ચૌહાણરાજા અજયરાજે
- ◆ સોલંકી રાજા સિદ્ધરાજ જયસિંહની રાજકુંવરીના લગ્ન કયા ચૌહાણવંશના રાજા સાથે થયા હતા ?
- અર્ણોરાજ
- ◆ સોમેશ્વર ચૌહાણ કોનો પુત્ર હતો ?
- અર્ણોરાજ
- ◆ પૃથ્વીરાજ ત્રીજો કોનો પુત્ર હતો ?
- સોમેશ્વર ચૌહાણ
- ◆ તરાઈનું યુદ્ધ ક્યારે લડાયું હતું ?
- ઈ.સ. 1191
- ◆ તરાઈનું મેદાન ક્યાં આવેલું છે ?
- થાણેશ્વર અને કર્નાલ વચ્ચે

- ◆ તરાઈનું યુદ્ધ કોના વચ્ચે લડાયું હતું ?
- શિહાબુદીન ઘોરી અને પૃથ્વીરાજ ચૌહાણ
- ◆ તરાઈના યુદ્ધમાં કોની જીત થઈ હતી ?
- પૃથ્વીરાજ ચૌહાણ
- ◆ તરાઈની બીજી લડાઈ કયા વર્ષે થઈ હતી ?
- ઈ.સ. 1192
- ◆ તરાઈની બીજી લડાઈમાં કોની હાર થઈ હતી ?
- પૃથ્વીરાજ ચૌહાણ

ગુર્જર પ્રતિહાર

- ◆ ગુજરાતમાં આઠમી સદીમાં કોનું શાસન હતું ?
- ગુર્જર પ્રતિહાર

ચાવડા વંશ

- ◆ આઠમી સદીના મધ્યમાં ઈ.સ. 756માં સરસ્વતી નદીના કિનારે કયા રાજાએ અણહિલવાડ પાટણની સ્થાપના કરી હતી ?
- વનરાજ ચાવડા

પ્રકરણ 5 : આદિવાસી, વિચરતી જાતિ અને સ્થાનિક સમુદાય

જનજાતિ

- ◆ પ્રત્યેક જનજાતિના સભ્યો કઈ પ્રયાથી એકબીજા સાથે જોડાયેલા હતા ?
- કબીલાઈ

વિચરતી જાતિ

- ◆ વિચરતી જાતિ (એક જગ્યાએથી અન્ય જગ્યાએ ભટકતી જાતિ) અન્ય કયા નામે ઓળખાય છે ?
- વિમુક્ત જાતિ

ભારતની મુખ્ય જનજાતિનાં ક્ષેત્રો

- ◆ 13મી-14મી સદી દરમિયાન કયા વિસ્તારમાં ખોખર જનજાતિ અને ગખ્ખર જનજાતિ મુખ્ય હતી ?
- પંજાબ
- ◆ પંજાબની ગખ્ખર જનજાતિમાંથી આવનાર કમાલખાં ગખ્ખરને કયા મુઘલ શાસકે મનસબદાર બનાવ્યો હતો ?
- અકબર
- ◆ મુઘલ શાસન પહેલાં મુલ્તાન અને સિંધમાં કઈ જનજાતિઓનું આધિપત્ય હતું ?
- લંધા અને અરધુન
- ◆ ભારતના કયા વિસ્તારમાં બલોચ જનજાતિ સૌથી શક્તિશાળી હતી ?
- ઉત્તર પશ્ચિમ ભાગમાં
- ◆ ગડ્ડી ગડરિયો નામની જનજાતિ ક્યાં વસતી હતી ?
- પશ્ચિમ બંગાળ
- ◆ બિહાર અને ઝારખંડમાં 17મી સદી સુધી કયા જનજાતિનું આધિપત્ય હતું ?
- ચેર
- ◆ ઈ.સ. 1591માં અકબરના કયા નિર્ણયને કારણે જાતિ પર હુમલો કરી તેને પરાજિત કર્યો હતો ?
- રાજા માનસિંહ
- ◆ મુંડા અને સંથાલ જનજાતિ કયા વિસ્તારમાં રહેતી હતી ?
- ઓડિશા અને બંગાળ
- ◆ કર્ણાટક અને મહારાષ્ટ્રના પહાડી વિસ્તારમાં કઈ જનજાતિ રહેતી હતી ?
- કોળી અને બેરાદ

વિચરતી જાતિ

વણજરા

- ◆ વિચરતી જાતિમાં પોઠનો સમૂહ એટલે શું ? - વણજાર (ટાંડું)
- ◆ દિલ્હીનો કયો શાસક દિલ્હીના બજારો સુધી અનાજ અને ચીજવસ્તુઓ લાવવા-લઈ જવા માટે વણજારાનો ઉપયોગ કરતો હતો ?
- અલાઉદ્દીન ખલજી
- ◆ કયા મુઘલ શાસકે વણજારા દ્વારા બળદો પર અનાજ લાદીને શહેરોમાં વેચવાના તેમના કાર્યનો ઉલ્લેખ કર્યો છે ?
- જહાંગીર

જનજાતિઓ અને વિચરતી જાતિઓની સંસ્કૃતિ

- ◆ કાંગસિયા અને મોડવાનો શું છે ?
- વિચરતી વિમુક્ત જાતિ
- ◆ બંગડી અને સૌંદર્ય-પ્રસાધનોના વેપાર સાથે કઈ વિચરતી જાતિ જોડાયેલી છે ?
- કાંગસિયા અને મોડવાનો
- ◆ કઈ વિચરતી જાતિ વિભિન્ન અંગ-કસરતો દ્વારા લોકોનું મનોરંજન કરતા હતા ?
- નટ અને બજાણિયા

જનજાતિઓમાં આવેલ સાંસ્કૃતિક પરિવર્તન

- ◆ ગોંડ પ્રજાતિનું મુખ્ય રહેઠાણ સ્થાન કયું હતું ?
- ગોંડવાના
- ◆ ગઢકટંગા રાજ્યમાં 70,000 જેટલાં ગામડાઓનો અમલો ચલાવતો હતો. આ નંબર કયા ગ્રંથમાંથી મળે છે ?
- અકબરનામા
- ◆ ગોંડ જાતિની રાજ્યવ્યવસ્થા કેવી હતી ?
- કેન્દ્રીયકૃત
- ◆ કઈ જનજાતિના રાજ્ય કયા એકમમાં વહેંચાયેલા હતા ?
- ગઢમાં
- ◆ ગોંડ જનજાતિના દરેક ગઢમાં કેટલા ગામોના એક એકમમાં વહેંચાયેલા હતા ?
- 84 (ચોર્યાસી)
- ◆ ગોંડ જનજાતિ શાસન વ્યવસ્થામાં દરેક ચોર્યાસી બાર-બાર ગામના એક પેટા એકમમાં વહેંચાયેલ હતો તેને શું કહેવામાં આવતું હતું ?
- બારહોતો
- ◆ ગઢકટંગાના કયા ગોંડ રાજાએ સંગ્રામશાહની પદવી ધારણ કરી હતી ?
- અમનદાસ
- ◆ ગોંડરાજા અમનદાસના પુત્ર દલપતે કયા રાજપૂત રાજાની પુત્રી રાજકુમારી દુર્ગાવતી સાથે લગ્ન કર્યા હતા ?
- મહોબાના ચંદેલ
- ◆ ગોંડ શાસક દલપતનું મૃત્યુ થતાં દુર્ગાવતીએ પોતાના કયા પુત્રના નામે શાસન ચલાવ્યું હતું ?
- વીર નારાયણ
- ◆ 1565માં કોના નેતૃત્વ હેઠળની મુઘલ સેનાએ દુર્ગાવતીને હરાવી હતી ?
- આસીફખાન
- ◆ ગઢકટંગા રાજ્યએ કોના વેપાર દ્વારા પુષ્કળ ધન કમાયું હતું ?
- હાથી
- ◆ ગઢકટંગા પર મુઘલ વિજય બાદ મુઘલોએ રાજ્યનાં મોટા ભાગ પર નિયંત્રણ મેળવ્યા બાદ બાકીનો ભાગ કોને આપ્યો હતો ?
- વીર નારાયણના કાકા ચંદરશાહ

મીરાંબાઈ

- ◆ મીરાંબાઈ ક્યાંના રાજકુમારી હતાં ? - મેડતા
- ◆ મીરાંબાઈના લગ્ન ક્યાંના રાજપરિવારમાં થયા હતા ? - મેવાડ
- ◆ મીરાંબાઈએ કઈ ભાષામાં પદોની રચના કરી છે ? - ગુજરાતી અને હિંદી

સંત સૂરદાસ

- ◆ સંત સૂરદાસ કોના શિષ્ય હતા ? - વલ્લભાચાર્ય
- ◆ સંત સૂરદાસે ક્યાં રહીને શ્રીકૃષ્ણનાં પદો રચ્યા હતા ? - વ્રજ

સંત જ્ઞાનેશ્વર

- ◆ મહારાષ્ટ્રમાં ભક્તિ આંદોલનની શરૂઆત કોણે કરી હતી ? - જ્ઞાનેશ્વર
- ◆ મહારાષ્ટ્રમાં ભક્તિ-આંદોલનનું મુખ્ય કેન્દ્ર કયું હતું ? - પંઢરપુરનું વિઠોબા મંદિર
- ◆ ફક્ત 15 વર્ષની ઉંમરે ભગવદ્ગીતા ઉપરની ટીકા 'જ્ઞાનેશ્વરી' કોણે લખી હતી ? - સંત જ્ઞાનેશ્વર

નામદેવ

- ◆ ભક્તિમાર્ગના સંત નામદેવ ક્યાં રાજ્ય સાથે સંકળાયેલા હતા ? - મહારાષ્ટ્ર

એકનાથ

- ◆ ભક્તિમાર્ગના સંત એકનાથ ક્યાં રાજ્ય સાથે સંકળાયેલા હતા ? - મહારાષ્ટ્ર

તુકારામ

- ◆ મહારાષ્ટ્રના સંતકવિ તરીકે કોણ જાણીતું હતું ? - તુકારામ
- ◆ અભંગોની રચના ક્યાં સંતે કરી હતી ? - તુકારામ

સમર્થ ગુરુ રામદાસ

- ◆ શિવાજીના ગુરુ કોણ હતા ? - સમર્થ રામદાસ
- ◆ ક્યાં સંતે આધ્યાત્મિક અને સાંસારિક જીવનને જોડવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો ? - સમર્થ ગુરુ રામદાસ
- ◆ લોકોને ઉપદેશ આપવા ક્યાં સંતે 'દાસબોધ' નામના ગ્રંથની રચના કરી હતી ? - સમર્થ ગુરુ રામદાસ

મધ્યકાલીન સંતોનો સમયગાળો

- ◆ ગુરુ નાનકનો જન્મ ક્યાં વર્ષે થયો હતો ? - ઈ.સ. 1469
- ◆ ગુરુ નાનકનું નિધન ક્યાં વર્ષે થયું હતું ? - ઈ.સ. 1539
- ◆ તુલસીદાસનો જન્મ ક્યાં વર્ષે થયો હતો ? - ઈ.સ. 1532
- ◆ તુલસીદાસનું નિધન ક્યાં વર્ષે થયું હતું ? - ઈ.સ. 1623
- ◆ મીરાંબાઈનો જન્મ ક્યાં વર્ષે થયો હતો ? - ઈ.સ. 1498
- ◆ મીરાંબાઈનું નિધન ક્યાં વર્ષે થયું હતું ? - ઈ.સ. 1546
- ◆ સૂરદાસનો જન્મ ક્યાં વર્ષે થયો હતો ? - ઈ.સ. 1483
- ◆ સૂરદાસનું નિધન ક્યાં વર્ષે થયું હતું ? - ઈ.સ. 1563
- ◆ રૈદાસનો જન્મ ક્યાં વર્ષે થયો હતો ? - ઈ.સ. 1450
- ◆ રૈદાસનું નિધન ક્યાં વર્ષે થયું હતું ? - ઈ.સ. 1520
- ◆ જ્ઞાનેશ્વરનો જન્મ ક્યાં વર્ષે થયો હતો ? - ઈ.સ. 1276
- ◆ જ્ઞાનેશ્વરનું નિધન ક્યાં વર્ષે થયું હતું ? - ઈ.સ. 1296
- ◆ નામદેવનો જન્મ ક્યાં વર્ષે થયો હતો ? - ઈ.સ. 1270
- ◆ નામદેવનું નિધન ક્યાં વર્ષે થયું હતું ? - ઈ.સ. 1350
- ◆ એકનાથનો જન્મ ક્યાં વર્ષે થયો હતો ? - ઈ.સ. 1533
- ◆ એકનાથનું નિધન ક્યાં વર્ષે થયું હતું ? - ઈ.સ. 1599
- ◆ સંત જ્ઞાનેશ્વરનો જન્મ ક્યાં વર્ષે થયો હતો ? - ઈ.સ. 1608
- ◆ સંત તુકારામનું નિધન ક્યાં વર્ષે થયું હતું ? - ઈ.સ. 1650

સૂફી-આંદોલન

- ◆ ભારતમાં સૂફી મત ફેલાવનાર મુખ્ય કેટલી પરંપરાઓ હતી ? - ચાર
- ◆ સુહરાવર્દી પરંપરાની સ્થાપના કોણે કરી હતી ? - બગદાદના શિયાબુદીન સુહરાવર્દી
- ◆ અજમેરમાં ચિશ્તી પરંપરાની સ્થાપના કોણે કરી હતી ? - મોઈનુદીન ચિશ્તી
- ◆ દક્ષિણ ભારતના ક્યાં સૂફી સંત ગરીબ લોકપ્રિય ચિશ્તી સંત હતા ? - શેખ બૂરહાનુદીન
- ◆ નિઝામુદ્દીન ઓલિયા મુખ્યત્વે ક્યાં પરંપરાના સંત હતા ? - ચિશ્તી
- ◆ શેખ અહમદ સરહિંદી, ખ્વાજા બડી બિલ્લાહ કુતુબુદ્દીન બખ્તિયાર અને બાબા ફરીદુદ્દીન ગંજ-એ-શકર કઈ પરંપરાના સંતો હતા ? - ચિશ્તી
- ◆ ભારતીય સૂફી પરંપરામાં ચિશ્તી, સુહરાવર્દી અને કાદરી એમ ત્રણ ઉપરાંત ચોથી કઈ પરંપરા પ્રચલિત હતી ? - નકશબંદી
- ◆ ગ્વાલિયરના ક્યાં મુસ્લિમ સંત વિંધ્યાચળના એકાંત સ્થાનોમાં હિંદુ સંતો સાથે વર્ષો સુધી રહ્યા હતા ? - સૈયદ મુહમ્મદ છૌસ

5. વાતાવરણમાં કોનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે ?
 (A) મહાસાગરો, સાગરો, સરોવરો, નદીઓ વગેરે
 (B) ખડક, ખનિજ, મેદાનો, ખીણો વગેરે
 (C) વાયુઓ, પાણીની વરાળ, ધૂળના રજકણો, ક્ષારકણો
 (D) વનસ્પતિ, પ્રાણીઓ, જીવજંતુઓ અને માનવો
6. વર્ષા પહેલી સવારમાં સમુદ્રકાંઠે ચાલવા જાય છે ત્યાં તેને કયો સ્ફૂર્તિદાયક વાયુ પ્રાપ્ત થશે ?
 (A) ઓક્સિજન (B) નાઈટ્રોજન
 (C) ઓઝોન (D) હાઈડ્રોજન
7. 'ત્સુનામી' જેવા શક્તિશાળી વિનાશક મોજા ઉત્પન્ન કરવામાં કઈ પ્રક્રિયા જવાબદાર નથી ?
 (A) જ્વાળામુખી (B) ભૂકંપ
 (C) ભૂસ્ખલન (D) દાવાનળ
8. જે સ્થાન પર ગરમ અને ઠંડા પ્રવાહો એકબીજાને મળે છે, તેના માટે કયું વિધાન બંધબેસતું નથી ?
 (A) તે વિસ્તાર સૌથી શ્રેષ્ઠ મત્સ્યન ક્ષેત્ર માનવામાં આવે છે.
 (B) તે વિસ્તાર જળપરિવહન માટે ઘાતક હોય છે.
 (C) તે વિસ્તારમાં ધુમ્મસ નિર્માણ થવાથી દૃશ્યતા ઓછી હોય છે.
 (D) તે વિસ્તારમાં બહુ જ ઠંડી પડતી હોય છે.

5. (C) 6. (C) 7. (D) 8. (B)

પ્રકરણ 11 : વાતાવરણની સમુવો પર અસરો

વાતાવરણના વાયુઓ

- ◆ પૃથ્વી સપાટીથી કેટલા કિમી.ની ઊંચાઈ સુધીના વાતાવરણમાં પડમાં 99% જેટલી હવા સમાયેલી છે ? - 33 કિમી.
- ◆ વાતાવરણમાં નાઈટ્રોજન આશરે કેટલા કિમી. સુધી જોવા મળે છે ? - 130 કિમી
- ◆ વાતાવરણમાં ઓક્સિજન આશરે કેટલા કિમી. સુધી જોવા મળે છે ? - 10 કિમી
- ◆ વાતાવરણમાં કાર્બન ડાયોક્સાઈડ આશરે કેટલા કિમી. સુધી જોવા મળે છે ? - 10 કિમી.
- ◆ કેટલા કિમી.ની ઊંચાઈ પછીના વાતાવરણમાં ઓક્સિજન અને હિલિયમનું પ્રમાણ વધુ છે ? - 130 કિમી
- ◆ વાતાવરણમાં સૌથી વધુ કયા વાયુનું પ્રમાણ છે ? - નાઈટ્રોજન (78.03%)
- ◆ વાતાવરણમાં ઓક્સિજનનું પ્રમાણ કેટલા ટકા છે ? - 20.99%
- ◆ વાતાવરણમાં ઓર્ગોન વાયુનું પ્રમાણ કેટલા ટકા છે ? - 00.94%
- ◆ વાતાવરણમાં કાર્બન ડાયોક્સાઈડનું પ્રમાણ કેટલા ટકા છે ? - 0.03%
- ◆ વાતાવરણમાં અન્ય વાયુઓનું પ્રમાણ કેટલા ટકા છે ? - 0.01%

વાતાવરણની સ્તરરચના

ક્ષોભ આવરણ

- ◆ પૃથ્વીને વીંટળાઈને આવેલા વાતાવરણના પ્રથમ આવરણને શું કહે છે ? - ક્ષોભ આવરણ

- ◆ વિષુવવૃત્ત ક્ષોભ આવરણ કેટલા કિમી. ઊંચાઈ સુધી ફેલાયેલું છે ? - 16 કિમી.
- ◆ સમતાપ કટિબંધ પ્રદેશોમાં ક્ષોભ આવરણ આશરે કેટલા કિમી.ની ઊંચાઈ સુધી ફેલાયેલું છે ? - 12 કિમી.
- ◆ ક્ષોભ આવરણ આશરે કેટલા કિમી. ઊંચાઈ સુધી ફેલાયેલું છે ? - 8 કિમી.
- ◆ વાતાવરણનાં તાજાંનો, અવાજના તરંગો, હવાની સંરચના, વીજળી વરસાદ, વાદળો વગેરે કયા આવરણમાં અનુભવાય છે ? - ક્ષોભ આવરણ
- ◆ કયા આવરણમાં પ્રતિ 1 કિમી.ની ઊંચાઈએ આશરે 6.5° સે.ના દરે તાપમાન ઘટે છે ? - ક્ષોભ આવરણ
- ◆ ક્ષોભ આવરણમાં ઊંચાઈએ પહોંચતા તાપમાન ઘટતું અટકી જાય તો તેને શું કહે છે ? - ક્ષોભ સીમા

સમતાપ આવરણ

- ◆ ક્ષોભ-સીમાથી ઉપરના આવરણને શું કહે છે ? - સમતાપ આવરણ
- ◆ સમતાપ આવરણ કેટલા કિમી.ની ઊંચાઈ સુધી વિસ્તરેલું છે ? - 50 કિમી.
- ◆ ઊંચાઈની સાથે કયા આવરણમાં તાપમાન વધે છે ? - સમતાપ આવરણ
- ◆ કયા આવરણમાં હવા સ્વચ્છ અને પાતળી છે ? - સમતાપ આવરણ
- ◆ કયા આવરણમાં ઋતુઓ, વાદળ, વરસાદ, ચક્રવાત વગેરે જોવા મળતાં નથી ? - સમતાપ આવરણમાં
- ◆ કયા આવરણમાં જેટ વિમાનો ઓછા અવરોધ વગર અને ઝડપથી ઊડી શકે છે ? - સમતાપ આવરણમાં

ધોરણ

8

સામાજિક વિજ્ઞાન

અનુક્રમણિકા

1. ભારતમાં યુરોપિયનો અને અંગ્રેજી શાસનની સ્થાપના
2. ભારતમાં બ્રિટિશ શાસન (ઈ.સ. 1757 થી ઈ.સ. 1857)
3. ભારતનો પ્રથમ સ્વાતંત્ર્યસંગ્રામ
4. અંગ્રેજ સમયનાં શહેરો, ગૃહઉદ્યોગો અને ઉદ્યોગો
5. અંગ્રેજ શાસન સમયની શિક્ષણ અને સમાજવ્યવસ્થા
6. સ્વાતંત્ર્ય-ચળવળો (ઈ.સ. 1885 થી ઈ.સ. 1947)
7. આધુનિક ભારતમાં કલા
8. સ્વતંત્રતા પછીનું ભારત
9. સંસાધન
10. ખનીજ અને ઊર્જા સંસાધન
11. ખેતી
12. ઉદ્યોગ
13. માનવ-સંસાધન
14. આપત્તિ-વ્યવસ્થાપન
15. ભારતીય બંધારણ
16. સંસદ અને કાયદો
17. ન્યાયતંત્ર

DEMO COPY

INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

ધોરણ 8 : સામાજિક વિજ્ઞાન

પ્રકરણ 1 : ભારતમાં યુરોપિયનો અને અંગ્રેજી શાસનની સ્થાપના

- ◆ ભારતમાં યુરોપિયનોનું આવવાનું મુખ્ય કારણ શું હતું ?
- વેપાર

ભારતમાં યુરોપિયન પ્રજાનું આગમન

- ◆ યુરોપના કયા રાષ્ટ્રોએ ભારત આવવાનો જળમાર્ગ શોધવા પ્રયત્નો કર્યા ?
- પોર્ટુગલ, સ્પેન, હોલેન્ડ

પોર્ટુગીઝ (ફિરંગી)

- ◆ પોર્ટુગીઝોએ પોતાનું સ્થાન મજબૂત કરવા અને સુરક્ષા મેળવવા ક્યાં કિલ્લા બંધાવ્યા હતા ?
- કોચી અને કન્નુર
- ◆ ઈ.સ. 1505માં પોર્ટુગલે કયા વાઈસરોયને ભારતમાં પોર્ટુગીઝ રાજ્યની સ્થાપના કરવા મોકલ્યો ?
- ફ્રાન્સિસ્કો ડો-અલ્મેડા
- ◆ પોર્ટુગીઝ રાજ્યની રાજધાની કોને બનાવવામાં આવી ?
- કોચી
- ◆ ભારતમાં આવેલી કઈ પરદેશી પ્રજા 'સાગરના સ્વર્ગ' તરીકે ભારતને ઓળખાતી ?
- પોર્ટુગીઝ

ડચ (વલંદા)

- ◆ ગોલકોંડાના શાસક પાસેથી ફરમાન મેળવી પટ્ટનમમાં પોતાનું સ્થાન જમાવનાર યુરોપિયન પ્રજા કઈ હતી ?
- ડચ (વલંદા)
- ◆ ઈ.સ. 1650 પછી સમયાંતરે ઈંગ્લેન્ડ અને હોલેન્ડ વચ્ચે મોટા યુદ્ધ થયા તેમાં કોની હાર થઈ ?
- ડચ

ડેનિશ પ્રજા

- ◆ ડેનિશ પ્રજા ક્યાં દેશમાંથી આવતી હતી ?
- ડેન્માર્ક
- ◆ ડેનિશ લોકોએ ભારતમાં સૌપ્રથમ ક્યાં કોઠીની સ્થાપના કરી હતી ?
- બંગાળના સીરામપુરમાં

અંગ્રેજો

- ◆ અંગ્રેજોએ ઈ.સ. 1613માં જહાંગીર પાસેથી ફરમાન લઈ ક્યાં પોતાની પ્રથમ કોઠીની સ્થાપના કરી ?
- સુરત
- ◆ પટણામાં કાસિમ બજારની વેપારી કોઠીઓને સ્થાપી, તેને કોના નિયંત્રણમાં મૂકવામાં આવી ?
- ફોર્ટ સેન્ટ જ્યોર્જ

- ◆ અંગ્રેજોએ પહેલોવહેલો વેપાર કરવાની શરૂઆત કયા સ્થળેથી કરી હતી ?
- હુગલી નદીને કાંઠે
- ◆ અંગ્રેજોએ પહેલોવહેલો વેપાર કરવાની શરૂઆત કયા વર્ષે કરી હતી ?
- ઈ.સ. 1651
- ◆ કયા મુઘલ શાસક પાસેથી વાર્ષિક ખંડણી (રક્ષણ)ના બદલામાં કરવેરા આપ્યા વગર વેપાર કરવાની પરવાનગી અંગ્રેજોએ મેળવી હતી ?
- ઔરંગઝેબ
- ◆ બંગાળની કરવેરાની આવક ઘટી જતાં બંગાળના કયા નવાબે તેનો વિરોધ કર્યો હતો ?
- મુર્શિદઅલી ખાને

- ◆ ઈ.સ. 1690માં ફ્રેન્કો માર્ટિન નામના ફ્રેન્ચ અધિકારીએ ક્યાંના રાજા પાસેથી મદ્રાસ (ચેન્નઈ)ને પટ્ટે લઈ કોઠી સ્થાપી ?
- ચંદ્રગીરી
- ◆ 'ફ્રેન્ચ ઈસ્ટ ઇન્ડિયા' કંપનીની સ્થાપના કયા વર્ષે થઈ હતી ?
- ઈ.સ. 1664
- ◆ ક્યાંની કંપનીનો વડો કોણ હતો ?
- ડુપ્લે (ડુપ્લે)
- ◆ ફ્રેન્ચોએ ભારતમાં કયા સ્થળે કોઠી સ્થાપી હતી ?
- સુરત અને પુડુચેરી
- ◆ પુડુચેરી, માહે, ચંદ્રનગર વગેરે સ્થળે કઈ યુરોપિયન પ્રજાના થાણાં (વેપારી મથકો) હતા ?
- ફ્રેન્ચો

બંગાળમાં અંગ્રેજો: વેપારથી સંસ્થાન તરફ

પ્લાસીનું યુદ્ધ

- ◆ ઈ.સ. 1756માં બંગાળનો નવાબ કોણ બન્યો ?
- સિરાજ-ઉદ-દૌલા
- ◆ કયા નવાબે 30,000 સૈનિકો સાથે રાખી અંગ્રેજ કોઠી પર હુમલો કર્યો હતો ?
- સિરાજ-ઉદ-દૌલા
- ◆ પ્લાસીનું યુદ્ધ કયા વર્ષે થયું હતું ?
- ઈ.સ. 1757
- ◆ પ્લાસીનું યુદ્ધ કયા અંગ્રેજ સેનાપતિની આગેવાનીમાં લડાયું હતું ?
- રોબર્ટ ક્લાઈવ
- ◆ રોબર્ટ ક્લાઈવે સિરાજ-ઉદ-દૌલાના કયા એક સેનાપતિને નવાબ બનાવવાની લાલચ આપી મદદ માગી હતી ?
- મીરજાફર

પ્રકરણ 4 : અંગ્રેજ સમયનાં શહેરો, ગૃહઉદ્યોગો અને ઉદ્યોગો

- ◆ ભારતની આર્થિક સમૃદ્ધિ કઈ સદી સુધી યથાવત્ રહી હતી ?
- 18મી
- ◆ ભારતનાં માન્યેસ્ટર તરીકે કયું શહેર ગણાય છે ?- અમદાવાદ
- ◆ બ્રિટિશ કાળમાં સુરતનું કયું કામ પ્રખ્યાત હતું ?

જૂના શહેરોનું પરિવર્તન અને નવા શહેરોની સ્થાપના

- ◆ બ્રિટનનાં સમ્રાટ ચાર્લ્સ બીજાના લગ્ન કયા દેશની રાજકુમારી સાથે થયાં હતા ?
- પોર્ટુગલ
- ◆ પોર્ટુગીઝ શાસકોએ કોને મુંબઈ ટાપુ દહેજમાં આપ્યો હતો ?
- બ્રિટિશ
- ◆ ઈસ્ટ ઇન્ડિયા કંપનીએ કયા દરે મુંબઈ ટાપુ સમ્રાટ પાસેથી ભાડે લીધો હતો ?
- દસ પાઉન્ડ
- ◆ ઈ.સ. 1573માં કયા મુઘલ બાદશાહે સુરત જત્યું હતું ?
- અકબર
- ◆ મુઘલયુગમાં પશ્ચિમ ભારતનું મહત્વનું વાણિજ્યિક કેન્દ્ર કયું હતું ?
- સુરત
- ◆ કઈ સદીમાં અંગ્રેજોએ પોતાની સૌપ્રથમ કોર્ટ સુરત મુકામે સ્થાપી ?
- 17મી
- ◆ કયું આધુનિક શહેર અંગ્રેજોના સમયમાં ફોર્ટ વિલિયમની સ્થાપના ઓળખાતું હતું ?
- કલકત્તા
- ◆ અંગ્રેજોએ ક્યાં ગામ ભેળવવાને કોલકાતાની સ્થાપના કરી હતી ?
- સુરત, પાલિકા, આલેક્ષાવેદપુર
- ◆ ભારતનાં કયા પ્રાચીન પટોળા જાણીતા હતા ?
- પાટણના
- ◆ અંગ્રેજોના સમયમાં અમદાવાદમાં કાપડની કેટલી મિલો હતી ?
- 106
- ◆ અમદાવાદમાં ગુજરાતની સૌપ્રથમ મિલ કોણે શરૂ કરી હતી ?
- રણછોડલાલ છોટાલાલ
- ◆ કાપડના કામન બાદ ભારતમાં સ્વદેશી આંદોલનો શરૂ થયા ?
- મહાત્મા ગાંધીજી
- ◆ ભારતમાં સૌપ્રથમ કાપડની મિલ ક્યાં શરૂ થઈ હતી ?
- મુંબઈમાં
- ◆ ઈંગ્લેન્ડના કયા શહેરમાં કાપડ ઉદ્યોગનો વિકાસ થયો હતો ?
- માન્યેસ્ટર

નવીન રાજધાની-દિલ્હી

- ◆ કઈ સાલમાં અંગ્રેજોએ મરાઠાઓ પાસેથી દિલ્હી જીતી લીધું ?
- 1803
- ◆ અંગ્રેજો રાજધાની કોલકાતાથી ખસેડીને દિલ્હી કઈ સાલમાં લાવ્યા ?
- 1911
- ◆ નવી દિલ્હીની ડિઝાઇનની કામગીરી કોને સોંપવામાં આવી હતી ?
- એડવર્ડ લૂટિયન્સ અને હર્બર્ટ બેકર
- ◆ નવી દિલ્હીના નિર્માણમાં કેટલા વર્ષ લાગ્યા ?
- 20 વર્ષ

ગૃહ ઉદ્યોગ

- ◆ અંગ્રેજોના સમયમાં ક્યાંનું મલમલ જાણીતું હતું ?
- ઢાકા

કાપડ ઉદ્યોગ

- ◆ અમદાવાદમાં ગુજરાતની સૌપ્રથમ મિલ ક્યારે શરૂ થઈ હતી ?
- 30 મે, 1861

લોખંડ-પોલાદ ઉદ્યોગ

- ◆ ભારતમાં લોખંડનું સૌપ્રથમ કારખાનું કોણે સ્થાપ્યું હતું ?
- જમશેદજી તાતાએ
- ◆ ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયન્સની સ્થાપના થવાથી કયા ઉદ્યોગને નવી દિશા મળી ?
- લોખંડ-પોલાદ ઉદ્યોગને
- ◆ ભારતમાં લોખંડનું સૌપ્રથમ કારખાનું ક્યાં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું ?
- સાકચી (જમશેદપુર)
- ◆ 'ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયન્સ'ની સ્થાપના ક્યાં કરવામાં આવી હતી ?
- બેંગલૂરું
- ◆ ટીપુ સુલતાનની તલવારની શી ખાસિયત હતી ?
- તે દુશ્મનના લોખંડના કવચને પણ આસાનીથી કાપી દેતી
- ◆ ટીપુ સુલતાનની તલવારમાં શેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો ?
- કાર્બનની અધિક માત્રાવાળા વુટ્ઝનો
- ◆ ભારતમાં લોખંડ-પોલાદના કારખાના ક્યાં શરૂ થયા ?
- કુલદી અને બુરહાનપૂરમાં

માનગઢ હત્યાકાંડ

- ◆ માનગઢ હત્યાકાંડ કયા વર્ષમાં થયો હતો ? - 1913માં
- ◆ માનગઢ હત્યાકાંડ કોની સાથે સંકળાયેલ છે ?
- આદિવાસીઓના બલિદાનની
- ◆ કોના સમયે ભગત ચળવળથી ભીલોમાં નવજીવનનો સંચાર થયો ?
- ગોવિંદ ગુરુ
- ◆ વ્યારા આદિવાસી આંદોલન કયા જિલ્લામાં થયું હતું ?
- તાપી
- ◆ દઢવાવ આદિવાસી આંદોલન કયા તાલુકામાં થયું હતું ?
- વિજયનગર (જિ. સાબરકાંઠા)
- ◆ ગોવિંદ ગુરુ તેમની મુક્તિ બાદ ક્યાં રહ્યા હતા ?
- કંબોઈ (જિ. દાહોદ)

ગાંધીજીનું હિંદમાં આગમન

- ◆ ગાંધીજી કયા વર્ષે ભારત પરત ફર્યા હતા ? - 1915
- ◆ ગાંધીજીએ કોની પાસેથી પ્રેરણા મેળવી હતી ?
- ગોપાલકૃષ્ણ ગોખલે
- ◆ કોચરબ આશ્રમની સ્થાપના ક્યારે કરવામાં આવી હતી ?
- 1915
- ◆ સાબરમતી આશ્રમની સ્થાપના ક્યારે કરવામાં આવી હતી ?
- 1917

ચંપારણ સત્યાગ્રહ

- ◆ ચંપારણ કયા રાજ્યમાં આવેલ છે ? - બિહાર
- ◆ ચંપારણ કયા પર્વતની તળેટીમાં આવેલ છે ? - હિમાલય
- ◆ ચંપારણમાં ખેડૂતોને કેટલી જમીન પર ફરજિયાત ગળીની ખેતી કરવા ફરજ પાડવામાં આવતી હતી ? - 3/20
- ◆ ત્રીણ કઠિયા પદ્ધતિ કોની સાથે સંકળાયેલ છે ?
- ગળીની ખેતી
- ◆ કોના આગ્રહથી ગાંધીજી મોતિહારી આવ્યા હતા ?
- રાજકુમાર શુક્લ

ખેડા સત્યાગ્રહ

- ◆ ખેડા સત્યાગ્રહ કયા વર્ષમાં થયો હતો ? - 1917માં
- ◆ ખેડા સત્યાગ્રહ દરમિયાન કયા કારણોસર પાક નિષ્ફળ ગયો હતો ?
- અતિવૃષ્ટિ
- ◆ વલ્લભભાઈ પટેલનો પ્રથમ સત્યાગ્રહ કયો હતો ?
- ખેડા સત્યાગ્રહ
- ◆ ગાંધીજીએ કોને ડુંગળીચોરનું બિરુદ આપ્યું હતું ?
- મોહનલાલ કામેશ્વર પંડ્યા

રોલેટ એક્ટ

- ◆ રોલેટ એક્ટ ક્યારે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો ?
- 1919માં
- ◆ કયા કાયદા અંતર્ગત કોઈપણ વ્યક્તિની કારણ આપ્યા વિના ધરપકડ કરી શકાય ?
- રોલેટ એક્ટ
- ◆ ગાંધીજીએ કયા કાયદાને કાળો કાયદો કહ્યો હતો ?
- રોલેટ એક્ટ

જલિયાંવાલા બાગનો હત્યાકાંડ

- ◆ કોની ધરપકડનો વિરોધ કરવા લોકો જલિયાંવાલા બાગમાં એકઠા થયા હતા ?
- ડો. સત્યપાલ અને ડો. સૈફુદ્દીન કિચલુ
- ◆ જલિયાંવાલા બાગ હત્યાકાંડનો દિવસે કયો તહેવાર હતો ?
- વૈશાખી
- ◆ જલિયાંવાલા બાગ હત્યાકાંડનો અંગ્રેજ લશ્કરી કમાન્ડર કોણ હતો ?
- જનરલ ડાયર
- ◆ જલિયાંવાલા બાગ હત્યાકાંડમાં લીધે ગાંધીજીએ કયો ઇલકાબ મેળવ્યો હતો ?
- કેસર હિંદ
- ◆ જલિયાંવાલા બાગ હત્યાકાંડના લીધે રવીન્દ્રનાથ ટાગોરે કઈ પદવી પરત કરી ?
- નાઈટહુડ

અસહકાર આંદોલન

- ◆ કઈ સાલમાં ગાંધીજી અસહકાર આંદોલન શરૂ કર્યું ?
- 1920માં
- ◆ અસહકાર આંદોલનના કેટલા પાસાં હતા ?
- બે
- ◆ અસહકાર આંદોલનના કયા પાસાં હતા ?
- ખંડનાત્મક પાસું અને રચનાત્મક પાસું
- ◆ અસહકાર આંદોલન અંતર્ગત આંધ્રપ્રદેશના ગુંટુર જિલ્લામાં કયો સત્યાગ્રહ થયો હતો ?
- વન સત્યાગ્રહ
- ◆ ચૌરીચૌરા ક્યાં આવેલ છે ? - ગોરખપુર (ઉત્તરપ્રદેશ)
- ◆ ગાંધીજીએ અસહકારનું આંદોલન ક્યારે પાછું ખેંચી લીધું ?
- 1922માં

સાયમન કમિશનનો બહિષ્કાર અને નહેરુ અહેવાલ

- ◆ સાયમન કમિશનના બહિષ્કાર દરમિયાન કેવા નારા લાગ્યા હતા ?
- સાયમન ગો બેક
- ◆ સાયમન કમિશનના બહિષ્કાર દરમિયાન લાલા લજપતરાય પર ક્યાં લાઠીચાર્જ કરવામાં આવ્યો હતો ?
- લાહોર

પ્રકરણ 9 : સંસાધન

- ◆ માનવસમાજની આર્થિક વૃદ્ધિ અને વિકાસનો મૂળ આધાર શું હોય છે ? — સંસાધન
- ◆ સંસાધનનો મૂળભૂત ગુણધર્મ કયો છે ? — ઉપયોગિતા

સંસાધનોના પ્રકાર

- ◆ સંસાધનોના પ્રકાર કેટલા છે ? — બે
- ◆ સંસાધનોના મુખ્ય કયા પ્રકાર છે ? — કુદરતી અને માનવસર્જિત
- ◆ હવા, પાણી, જમીન, ખનીજો શેના ઉદાહરણો છે ? — કુદરતી સંસાધનો
- ◆ કાયોલાઈટ ખનીજ માટે કયો પ્રદેશ જાણીતો છે ? — ગ્રીનલેન્ડ

કુદરતી સંસાધનો

- ◆ પૃથ્વી સપાટીના કુલ ક્ષેત્રફળના કેટલો ભાગ ભૂમિદ્વારા રોકાયેલો છે ? — 29%
- ◆ માનવી માટે ઉપભોગ યોગ્ય પાણી કેટલા ટકા છે ? — 2.7%
- ◆ શેના કારણે કુદરતી વનસ્પતિની સંરચના અને સ્વરૂપમાં વૈવિધ્ય જોવા મળે છે ? — સમુદ્ર સપાટીથી ઊંચાઈ અને આબોહવાની વિવિધતાને કારણે
- ◆ એક સજીવ બીજા સજીવ સાથે જોડાઈને પોતાનું સ્વરૂપ બદલવાનું શું કહેવામાં આવે છે ? — સહજીવન

1. (B)

2. (B)

3. (B)

પ્રકરણ 10 : ખનિજ અને ઊર્જા સંસાધન

- ◆ જૈવિક અને અજૈવિક પદાર્થો ગરમી અને દબાણને લીધે પરિવર્તન પામીને ચોક્કસ રાસાયણિક બંધારણ ધારણ કરે છે તેને શું કહે છે ? — ખનિજ
- ◆ પૃથ્વીના આંતરિક ક્ષેત્રોમાં ખનિજો અશુદ્ધ સ્વરૂપે હોય છે તેને શું કહે છે ? — અચસ્ક
- ◆ ખનિજ કોની બક્ષિસ છે ? — કુદરતની
- ◆ સંરચનાના આધારે ખનિજોના મુખ્યત્વે શેમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે ? — ધાતુમય અને અધાતુમય

ખનિજોનું વર્ગીકરણ

ધાતુમય ખનિજો

- ◆ ધાતુમય ખનિજો કેવા સ્વરૂપમાં પ્રાપ્ત થાય છે ? — કાચા સ્વરૂપમાં
- ◆ ધાતુ શેના વાહક હોય છે ? — ઉષ્મા અને વિદ્યુતના
- ◆ ધાતુમય ખનિજ શેમાંથી મળી આવે છે ? — આગનેય અને રૂપાંતરિત ખડકોમાંથી

અધાતુમય ખનિજો

- ◆ અધાતુમય ખનિજમાં શું હોતું નથી ? — ધાતુ

ધોરણ

9

સામાજિક વિજ્ઞાન

અનુક્રમણિકા

1. ભારતમાં બ્રિટિશ સત્તાનો ઉદય
2. પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધ અને રશિયન ક્રાંતિ
3. નૂતન વિશ્વ તરફ પ્રયાણ
4. ભારતની રાષ્ટ્રીય ચળવળો
5. ભારત : આઝાદી તરફ પ્રયાણ
6. 1945 પછીનું વિશ્વ
7. સ્વાતંત્ર્યોત્તર ભારત
8. ભારતના રાજ્યબંધારણનું ઘડતર અને અર્થશાસ્ત્ર
9. મૂળભૂત હકો, મૂળભૂત ફરજો અને રાજ્યનીતિના આર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો
10. સરકારનાં અંગો
11. ભારતનું ન્યાયતંત્ર
12. ભારતીય લોકશાહી
13. ભારત: સ્થાન, ભૂસ્તરીય રચના અને ભૂપૃષ્ઠ-1
14. ભારત: સ્થાન, ભૂસ્તરીય રચના અને ભૂપૃષ્ઠ-2
15. જળ-પરિવાહ
16. આબોહવા
17. કુદરતી વનસ્પતિ
18. વન્યજીવન
19. ભારત: લોકજીવન
20. આપત્તિ-વ્યવસ્થાપન

DEMO COPY

INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

ધોરણ 9 : સામાજિક વિજ્ઞાન

પ્રકરણ 1 : ભારતમાં બ્રિટિશ સત્તાનો ઉદય

- ◆ ઈસ્ટિન્ડિયા કંપનીનું નામ આપવામાં આવ્યું હતું ? - કોન્સ્ટેન્ટિનોપલ
- ◆ ઈસ્ટિન્ડિયા કંપનીને ક્યાં આવેલું છે ? - તુર્કિસ્તાનમાં
- ◆ તુર્ક મુસ્લિમોએ ક્યા વર્ષે કોન્સ્ટેન્ટિનોપલ જીતી લીધું હતું ? - ઈ.સ. 1453
- ◆ યુરોપવાસીઓ ક્યા માર્ગે થઈને ભારત આવતા હતા ? - કોન્સ્ટેન્ટિનોપલ (જળમાર્ગે)
- ◆ ઈંગ્લેન્ડના રાણી ઈલિઝાબેથે ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીને પૂર્વના દેશો સાથે વેપાર કરવાનો પરવાનો ક્યારે આપ્યો હતો ? - ઈ.સ. 1600
- ◆ ક્યા વર્ષે કંપનીનું પ્રથમ વહાણ ભારતમાં આવ્યું હતું ? - ઈ.સ. 1608

ભારત આવવાના જળમાર્ગની શોધ

- ◆ કેપ ઓફ ગુડ હોપ ભૂશિરની શોધ કોણે કરી હતી ? - બાર્થોલોમ્યુ ડાયએ
- ◆ ક્યા રાજાની પ્રેરણા, પ્રોત્સાહન અને આર્થિક મદદથી સાહસવીરોએ નવા જળમાર્ગ શોધવાના પ્રયત્નો આરંભ્યા હતા ? - પ્રિન્સ હેનરી (પોર્ટુગલ રાજા)
- ◆ ક્રિસ્ટોફર કોલંબસે ક્યા દેશના રાજાની આર્થિક મદદથી નવો જળમાર્ગ શોધવાની સાહસયાત્રા આરંભી હતી ? - સ્પેનના રાજા
- ◆ ક્યા વર્ષે કોલંબસ એટ્લેન્ટિક સમુદ્રમાં સ્પેનના રાજાને વેસ્ટિન્ડિઝ ટાપુ પર પહોંચ્યો હતો ? - ઈ.સ. 1492
- ◆ કોલંબસે શોધેલ નવો પ્રદેશ અમેરિકાના ક્યા સ્થાને કોણે કરી હતી ? - અમેરિગો વેસ્પુચી
- ◆ પોર્ટુગીઝના ક્યા નાવિકે ભારત આવવાના જળમાર્ગની શોધ કરી હતી ? - વાસ્કો ડે-ગામા
- ◆ વાસ્કો-ડે-ગામાએ ભારત આવવાના જળમાર્ગની શોધ ક્યારે કરી હતી ? - ઈ.સ. 1498
- ◆ વાસ્કો-ડે-ગામા ક્યા બંદરે ઉતર્યો હતો ? - કાલિકટ
- ◆ ક્યા રાજાએ વાસ્કો-ડે-ગામાને આવકાર આપી રાજ્યમાં વેપાર કરવાની છૂટ આપી હતી ? - રાજા સામુદ્રિકે
- ◆ રાજા સામુદ્રિકે અન્ય ક્યા નામે જાણીતા હતા ? - અમોરિન
- ◆ ઈસ્ટિન્ડિયા કંપનીને ઈન્ડિયા કંપનીની પ્રથમ કોઠી (વેપારી મથક)ના રૂપે ક્યા વર્ષે ઈસ્ટિન્ડિયા કંપનીની વેપારી કોઠી સ્થાપવાની છૂટ આપવામાં આવી હતી ? - જહાંગીર
- ◆ ઈસ્ટિન્ડિયા કંપનીને વેપારી કોણે આપી હતી ? - જહાંગીર
- ◆ ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીનું વેપારી મથક મુંબઈ મુકામે ક્યા વર્ષે સ્થપાયું હતું ? - ઈ.સ. 1687
- ◆ ભારતમાં વેપાર કરવા ફ્રેન્ચ ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીનું આગમન ક્યા વર્ષે થયું હતું ? - ઈ.સ. 1668
- ◆ કર્ણાટક વિગ્રહો કોની વચ્ચે થયા હતા ? - બ્રિટિશરો અને ફ્રેન્ચો વચ્ચે
- ◆ કુલ કેટલા કર્ણાટક વિગ્રહો થયા હતા ? - ત્રણ
- ◆ કર્ણાટક વિગ્રહોમાં કોણ વિજેતા થયું હતું ? - બ્રિટિશરો
- ◆ ચંદ્રનગર, માહે, કરાઈકલ અને પોંડિચેરી કોના હસ્તક હતા ? - ફ્રેન્ચો
- ◆ દીવ, દમણ, ગોવા પર કઈ પ્રજાનું વચસ્વ હતું ? - ફિરંગીઓનું
- ◆ સૌપ્રથમ ભારતમાંથી કઈ પ્રજાએ વિદાય લીધી હતી ? - ડચ

પ્લાસીનું યુદ્ધ

- ◆ ભારતમાં સૌપ્રથમ વેપાર કરવા કઈ પ્રજા આવી હતી ? - પોર્ટુગીઝ (ફિરંગી)
- ◆ ડચ ક્યાંના વતની હતા ? - હોલેન્ડ
- ◆ ડચ પ્રજા અન્ય ક્યા નામે ઓળખાતી હતી ? - વલંદાઓ
- ◆ ડેન્માર્કની કઈ પ્રજા ભારતમાં વેપાર કરવા આવી હતી ? - ડેનિશ
- ◆ પ્લાસીનું યુદ્ધ ક્યાં થયું હતું ? - પ્લાસી નામના ગામ પાસેના મેદાનમાં
- ◆ પ્લાસીનું યુદ્ધ ક્યારે લડાયું હતું ? - 23 જૂન 1757
- ◆ પ્લાસીનું મેદાન મુર્શિદાબાદ (પં.બંગાળ)થી આશરે કેટલા કિમી.ના અંતરે આવેલ છે ? - 38 કિમી.
- ◆ કોના કાવતરાથી પ્લાસીનું યુદ્ધ માત્ર અડધા દિવસમાં જ પૂરું થઈ ગયું હતું ? - રોબર્ટ ક્લાઈવ

સર્વોચ્ચ અદાલતની સત્તાઓ અને કાર્યક્ષેત્ર

મૂળભૂત ક્ષેત્રાધિકાર

- ◆ જ્યારે અદાલતને સૌપ્રથમ જ તકરાર સાંભળીને નિર્ણય આપવાની સત્તા હોય તેને કયો અધિકાર કહેવામાં આવે છે ?
- મૂળ અધિકાર ક્ષેત્ર (મૌલિક હક્કમત)
- ◆ સંઘ સરકાર અને એક કે તેથી વધુ રાજ્યો વચ્ચેના ઝઘડા કે વિવાદનું નિવારણ કરવાની સત્તા એ સર્વોચ્ચ અદાલતના કયા પ્રકારનો ક્ષેત્રાધિકાર છે ?
- મૂળભૂત ક્ષેત્રાધિકાર
- ◆ એક તરફ ભારત સરકાર અને એક કે તેથી વધુ રાજ્યો, બીજી તરફ એક કે તેથી વધુ અન્ય રાજ્યો વચ્ચેના મતભેદો કે તકરારો કે સંઘર્ષ ઉકેલ લાવવાની સત્તા એ સર્વોચ્ચ અદાલતનો કયા પ્રકારનો ક્ષેત્રાધિકાર છે ?
- મૂળભૂત ક્ષેત્રાધિકાર
- ◆ બે કે તેથી વધુ રાજ્યોની વચ્ચેની એટલે કે રાજ્યો-રાજ્યો વચ્ચેની તકરારો કે ઝઘડાઓના સંદર્ભે ચુકાદો આપવાની સંપૂર્ણ સત્તા એ સર્વોચ્ચ અદાલતનો કયા પ્રકારનો ક્ષેત્રાધિકાર છે ?
- મૂળભૂત ક્ષેત્રાધિકાર
- ◆ સર્વોચ્ચ અદાલતને સંઘ સરકારના કોઈપણ કાયદાના કે બંધારણીય કાયદેસરતાને લગતા તમામ પ્રશ્નો અંગેના ચુકાદા આપવાની સત્તાના અધિકાર એ સર્વોચ્ચ અદાલતનો કયા પ્રકારનો ક્ષેત્રાધિકાર છે ?
- મૂળભૂત ક્ષેત્રાધિકાર
- ◆ સર્વોચ્ચ અદાલતને નાગરિકોના મૂળભૂત હકોના રક્ષણને જતન કરવાની સત્તા ઉપરાંત મૂળભૂત હકોના ભંગ થવાને કારણે હુકમ, અધિકાર હુકમ કે પ્રતિબંધ હુકમ વગેરે આપવાની સત્તા એ સર્વોચ્ચ અદાલતનો કયા પ્રકારનો ક્ષેત્રાધિકાર છે ?
- મૂળભૂત ક્ષેત્રાધિકાર

અપીલનું ક્ષેત્રાધિકાર (વિવાદ અધિકાર ક્ષેત્ર)

- ◆ સર્વોચ્ચ અદાલતના વિવાદ અધિકાર ક્ષેત્રમાં કુલ કેટલા પ્રકારના વિવાદોમાં અપીલ થઈ શકે છે ?
- ત્રણ
- ◆ કોઈપણ વડી અદાલતના કેટલા લાભથી વધુ રકમના દીવાની દાવાઓના ચુકાદા કે નિર્ણય વિરુદ્ધ સર્વોચ્ચ અદાલતમાં અપીલ થઈ શકે છે ?
- 1 લાખ (એક લાખથી વધુ)
- ◆ અદાલતની સત્તા અધિકારોમાં વધારો કોણ કરી શકે છે ?
- સંસદ
- ◆ કયા પ્રકારના કેસોમાં નીચલી અદાલતે આરોપીને મૃત્યુદંડની સજામાંથી મુક્ત કર્યો હોય પરંતુ વડી અદાલતે આરોપીને મૃત્યુદંડની સજા ફરમાની હોય ત્યારે અપીલ થઈ શકે છે ?
- ફોજદારી કેસોમાં

સલાહ ક્ષેત્રાધિકાર (સલાહકારી અધિકાર ક્ષેત્ર)

- ◆ સર્વોચ્ચ અદાલતની સલાહ લેવાની રાષ્ટ્રપતિની સત્તાનો ઉલ્લેખ કયા અનુચ્છેદમાં કરવામાં આવેલ છે ?
- અનુ.143

અન્ય સત્તાઓ

- ◆ રાષ્ટ્રપતિ કે ઉપરાષ્ટ્રપતિની ચૂંટણી માટેના ચૂંટણી પંચના ચૂંટણી વિષયક વિવાદ ઉકેલવાની સત્તા કોના પાસે છે ?
- સર્વોચ્ચ અદાલત
- ◆ બંધારણના અને નાગરિક હકોના રક્ષક-વાલી તરીકેની ફરજો કોણ અદા કરે છે ?
- સર્વોચ્ચ અદાલત

નગરી અદાલત (કોર્ટ ઓફ રેકોર્ડ્સ)

- ◆ કઈ અદાલતના રેકર્ડ્સની કાયદેસરતા સામે કોઈ વાંધો લઈ શકાતો નથી ?
- નગરી અદાલતના
- ◆ સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાઓ અથવા નિર્ણયો કાયમી દસ્તાવેજો કઈ અદાલત ગણાય છે ?
- નગરી અદાલત
- ◆ કઈ અદાલતના ધારાધોરણો તાબાની અદાલતો માટે બંધનકર્તા છે ?
- નગરી અદાલતના

વડી અદાલતો (હાઈકોર્ટ)

- ◆ બે કે તેથી વધુ રાજ્યો માટે એક સામાન્ય વડી અદાલતે કયા કાર્યો કરવાની સત્તા કોને છે ?
- રાષ્ટ્રપતિને
- ◆ સર્વોચ્ચ અદાલતના મુખ્ય ન્યાયાધીશની નિમણૂક કોણ કરે છે ?
- રાષ્ટ્રપતિ
- ◆ વડી અદાલતોના ન્યાયાધીશોની મુદ્ત કેટલા વર્ષની વય સુધી હોય છે ?
- 62 વર્ષ
- ◆ વડી અદાલતોના મુખ્ય ન્યાયાધીશ કોને સંબોધીને રાજીનામું આપે છે ?
- રાષ્ટ્રપતિ
- ◆ એડ્વોકેટ ન્યાયાધીશોની નિમણૂક કેટલા વર્ષ માટે કરવામાં આવે છે ?
- બે વર્ષ
- ◆ સર્વોચ્ચ અદાલત અને વડી અદાલતોનું કામકાજ કઈ ભાષામાં થાય છે ?
- અંગ્રેજી
- ◆ વડી અદાલતમાં નિમણૂક પામનાર ભારતના રાજ્યમાં આવેલી કોઈપણ નીચલી અદાલતોમાં ઓછામાં ઓછાં કેટલા વર્ષ સુધી તેણે ન્યાયિક હોદ્દો ધારણ કરેલ હોવો જોઈએ ?
- 10 વર્ષ
- ◆ વડી અદાલતમાં ન્યાયાધીશને શપથ કોણ લેવડાવે છે ?
- રાજ્યપાલ

વડી અદાલતના અધિકાર ક્ષેત્રો

મૂળભૂત અધિકાર ક્ષેત્ર

- ◆ વડી અદાલતને રીટ કાઢવાની સત્તા એ કયા પ્રકારનો ક્ષેત્ર અધિકાર છે ?
- મૂળભૂત અધિકાર ક્ષેત્ર
- ◆ કંપનીને લગતા, લગ્ન, છૂટાછેડા અને ભરણ-પોષણને લગતા કેસો ચલાવવાની સત્તા એ વડી અદાલતનાં કયા અધિકાર ક્ષેત્રમાં આવે છે ?
- મૂળભૂત અધિકાર ક્ષેત્ર

પ્રકરણ 12 : ભારતીય લોકશાહી

લોકશાહીના પ્રકાર

સંસદીય લોકશાહી

- ◆ સંસદીય સરકાર કોને જવાબદાર છે ? - લોકસભાને
- ◆ ભારતમાં કયા પ્રકારની લોકશાહીનો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો છે ? - સંસદીય લોકશાહીનો

પ્રમુખીય લોકશાહી

- ◆ પ્રમુખીય લોકશાહીમાં પ્રમુખ કોના દ્વારા ચૂંટાય છે ? - લોકો દ્વારા સીધા
- ◆ અમેરિકામાં કયા પ્રકારની લોકશાહી છે ? - પ્રમુખીય લોકશાહી

લોકશાહીમાં ચૂંટણીતંત્ર

- ◆ આચારસંહિતા ક્યારે લાગુ પડે છે ? - ચૂંટણીની તારીખ જાહેર થાય તે સમયથી

લોકશાહીમાં ગુપ્ત મતદાન

- ◆ કયા દેશની ચૂંટણીને વિશ્વની સૌથી મોટી મતદાનની ક્રિયા માનવામાં આવે છે ?
- ◆ EVMનું પૂરું નામ શું છે ? - Electronic Voting Machine
- ◆ Nota (નોટા)નું પૂરું નામ શું છે ? - નોટા ઓફ ડી એબોવ

લોકશાહી અને રાજકીય પદો

- ◆ રાજકીય પક્ષ ઓછામાં ઓછા કેટલા રાજ્યમાંથી ચૂંટણી લડે

અને તેના કુલ મતદાનનાં ચાર ટકા મત મેળવે તો તેને રાજકીય પક્ષ તરીકે માન્યતા મળે છે ? - ચાર રાજ્યમાં

- ◆ INCનું પૂરું નામ શું છે ? - ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસ
- ◆ BSPનું પૂરું નામ શું છે ? - બહુજન સમાજવાદી પાર્ટી
- ◆ CPIનું પૂરું નામ શું છે ? - કોમ્યુનિસ્ટ પાર્ટી ઓફ ઇન્ડિયા
- ◆ CPIMનું પૂરું નામ શું છે ? - કોમ્યુનિસ્ટ પાર્ટી ઓફ ઇન્ડિયા (માર્કસિસ્ટ)
- ◆ DMKનું પૂરું નામ શું છે ? - દ્રવિડ મુનેત્રકલગમ
- ◆ AIADMKનું પૂરું નામ શું છે ? - ઓલ ઇન્ડિયા અન્ના દ્રવિડ મુનેત્રકલગમ
- ◆ JDUનું પૂરું નામ શું છે ? - જનતા દળ યુનાઈટેડ
- ◆ RJDનું પૂરું નામ શું છે ? - રાષ્ટ્રીય જનતા દળ

હેલુલક્ષી પ્રશ્નો

1. આપણે વીજળી પુખ્ત મતાધિકારમાં સિદ્ધાંત અનુસરવામાં આવ્યો છે.
 - (A) વ્યક્તિ દીઠ બહુમત
 - (B) વ્યક્તિ દીઠ એકમત
 - (C) વ્યક્તિ દીઠ વિવિધમત
 - (D) વ્યક્તિ દીઠ જાહેરમત
2. એકમત ઘડતર માટે માધ્યમ ઓછું અસરકારક છે ?
 - (A) દૃશ્ય ગ્રાહ્ય માધ્યમ
 - (B) દૃશ્ય માધ્યમ
 - (C) ગ્રાહ્ય માધ્યમ
 - (D) મુદ્રિત માધ્યમ
3. EVM સાચું નામ છે.
 - (A) ઇલેક્ટ્રોનિક વેલ્યુ મશીન
 - (B) ઇલેક્ટ્રોનિક વેઈટ મશીન
 - (C) ઇલેક્ટ્રોનિક વોટિંગ મેથડ
 - (D) ઇલેક્ટ્રોનિક વોટિંગ મશીન

1. (B) 2. (C) 3. (D)

પ્રકરણ 13 : ભારત : સ્થાન, ભૂસ્તરીય રચના અને ભૂપૃષ્ઠ-1

ભારત : સ્થાન, કદ, વિસ્તાર

- ◆ ભૌગોલિક દૃષ્ટિએ ભારત કયા ગોળાર્ધમાં આવેલો છે ? - ઉત્તર ગોળાર્ધમાં
- ◆ ભારત એશિયાખંડના કયા ભાગમાં વિસ્તરેલો છે ? - દક્ષિણ ભાગમાં
- ◆ ભારતના મુખ્ય ભૂમિખંડનો વ્યાપ કેટલા અક્ષાંશવૃત્ત વચ્ચે આવેલ છે ? - 8°.4' થી 37°.6' ઉત્તર અક્ષાંશ

- ◆ ભારતના મુખ્ય ભૂમિખંડનો વ્યાપ કેટલા પૂર્વ રેખાંશવૃત્ત વચ્ચે આવેલો છે ? - 68°.7' થી 97°.25' પૂ. રેખાંશવૃત્ત
- ◆ ભારતના કયા ભાગમાંથી કર્કવૃત્ત પસાર થાય છે ? - મધ્ય ભાગમાંથી
- ◆ ભારતમાં કર્કવૃત્તનું સ્થાન શું છે ? - 23°.30' ઉત્તર અક્ષાંશવૃત્ત
- ◆ ભારતમાં કર્કવૃત્તથી દક્ષિણે આવેલ વિસ્તારનો આકાર કેવો છે ? - ત્રિકોણ આકાર
- ◆ ભારતના દક્ષિણ તરફનો ભૂ-ભાગ કેવો છે ? - સાંકડો

ધોરણ
10

સામાજિક વિજ્ઞાન અનુક્રમણિકા

1. ભારતનો વારસો
2. ભારતનો સાંસ્કૃતિક વારસો : પરંપરાઓ : હસ્ત અને લલિતકલા
3. ભારતનો સાંસ્કૃતિક વારસો : શિલ્પ અને સ્થાપત્ય
4. ભારતનો સાહિત્યિક વારસો
5. ભારતનો વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીનો વારસો
6. ભારતના સાંસ્કૃતિક વારસાનાં સ્થળો
7. આપણા વારસાનું જતન
8. કુદરતી સંસાધનો
9. વન અને વન્યજીવ સંસાધન
10. ભારત : કૃષિ
11. ભારત : જળ સંસાધનો
12. ભારત : ખનિજ અને ઊર્જાનાં સંસાધનો
13. ઉત્પાદન ઉદ્યોગો
14. પરિવહન, સંદેશાવ્યવહાર અને વ્યાપાર
15. આર્થિક વિકાસ
16. આર્થિક ઉદારીકરણ અને વૈશ્વિકીકરણ
17. આર્થિક સમસ્યાઓ અને પડકારો : ગરીબી અને ભેરોજગારી
18. ભાવવધારો અને ગ્રાહક જાગૃતિ
19. માનવ વિકાસ
20. ભારતની સામાજિક સમસ્યાઓ અને પડકારો
21. સામાજિક પરિવર્તન

ધોરણ 10 : સામાજિક વિજ્ઞાન

પ્રકરણ 1 : ભારતનો વારસો

- ◆ 'સમુદ્રની ઉત્તરે અને હિમાલયની દક્ષિણે આવેલ સ્થળનું નામ ભારતવર્ષ છે, જેના સંતાનો ભારતીય છે.' આ વિધાન કયા ગ્રંથમાંથી મળી આવે છે ? - વિષ્ણુપુરાણ
- ◆ જંબુદ્વીપ, આર્યાવર્ત, ભરતખંડ વગેરે કયા દેશનાં નામ છે ? - ભારત
- ◆ ભારત વિસ્તારની દૃષ્ટિએ વિશ્વમાં કેટલામા ક્રમે છે ? - સાતમા
- ◆ ભારત જનસંખ્યાની દૃષ્ટિએ કેટલામું સ્થાન ધરાવે છે ? - બીજું
- ◆ રોજડી અન્ય કયા નામે પણ ઓળખાય છે ? - શ્રીનાથગઢ
- ◆ સહસ્ત્રલિંગ તળાવ ક્યાં આવેલું છે ? - પાટણ
- ◆ મહોબતખાનનો મકબરો ક્યાં આવેલો છે ? - જૂનાગઢ
- ◆ શામળાજીનું મંદિર કયા જિલ્લામાં આવેલું છે ? - અરવલ્લી
- ◆ રણછોડરાયજી મંદિર ક્યાં આવેલું છે ? - ડાકોર (ખેડા)
- ◆ પોળોનાં જંગલો ક્યાં આવેલા છે ? - વિજયનગર (સાબરકાંઠા)
- ◆ તાના-રીરી મયોચ્ચવ ક્યાં આયોજિત થાય છે ? - વડનગર
- ◆ ઉત્તરાઈ નૃત્ય મહોત્સવ ક્યાં યોજાય છે ? - મોઢેરા

ભારતીય સંસ્કૃતિનો વારસો

- ◆ નિસર્ગોપચારને અન્ય કયા નામે ઓળખવામાં આવે છે ? - નેયરોપથી
- ◆ ભારતીય સંસ્કૃતિ કઈ નદીના કિનારે પાલખોષણ પામી છે ? - સિંધુ
- ◆ વટસાવિત્રી વ્રતમાં કયા વૃક્ષની પૂજા કરવામાં આવે છે ? - વટવૃક્ષ
- ◆ મોઢેરાનું મેળો ક્યાં ભરાય છે ? - શ્રાવણ વદ અમાસ
- ◆ ભવનાથનો મેળો કયા જિલ્લામાં ભરાય છે ? - પાટણ
- ◆ રણછોડરાયજી મેળો ક્યારે ભરાય છે ? - ચૈત્ર સુદ પૂનમ
- ◆ શામળાજીના મેળાને અન્ય કયા નામે ઓળખાય છે ? - કાળિયા ઠાકોરનો મેળો
- ◆ શામળાજીનો મેળો ક્યાં ભરાય છે ? - અરવલ્લી (શામળાજી)
- ◆ શામળાજીનો મેળો ક્યારે ભરાય છે ? - કારતક સુદ 11થી અમાસ
- ◆ ભાદરવી પૂનમનો મેળો ક્યાં ભરાય છે ? - અંબાજી (બનાસકાંઠા)
- ◆ અંબાજી ખાતે ભાદરવી પૂનમનો મેળો ક્યારે ભરાય છે ? - ભાદરવા સુદ પૂનમ
- ◆ ભવનાથનો મેળો ક્યાં ભરાય છે ? - ગિરનાર (જૂનાગઢ)
- ◆ ભવનાથનો મેળો ક્યારે ભરાય છે ? - મહા વદ 9થી 12
- ◆ તરણેતરનો મેળો ક્યારે ભરાય છે ? - ભાદરવા સુદ 4થી 6
- ◆ ભડિયાદનો મેળો ક્યાં ભરાય છે ? - ભડિયાદ (અમદાવાદ)
- ◆ ભડિયાદનો મેળો ક્યારે ભરાય છે ? - રજબ માસની તા.9,10,11
- ◆ નકળંગનો મેળો ક્યાં ભરાય છે ? - ભાવનગર
- ◆ નકળંગનો મેળો ક્યારે ભરાય છે ? - ભાદરવા વદ અમાસ
- ◆ માધવપુરનો મેળો ક્યાં ભરાય છે ? - માધવપુર (પોરબંદર)
- ◆ માધવપુરનો મેળો ક્યારે ભરાય છે ? - ચૈત્ર સુદ 9થી 13
- ◆ વૌઠાનો મેળો ક્યાં ભરાય છે ? - વૌઠા-ધોળકા (અમદાવાદ)
- ◆ વૌઠાનો મેળો ક્યારે ભરાય છે ? - કારતક સુદ પૂનમ
- ◆ મીરાદાતારનો મેળો ક્યાં ભરાય છે ? - ઉનાવા (ઊંઝા)

ભારતનો સાંસ્કૃતિક વારસો

- ◆ માનવસર્જિત વારસાને શું કહે છે ? - સાંસ્કૃતિક વારસો
- ◆ માનવીએ પોતાના કુનેહ, બુદ્ધિચાતુર્ય, આવડત અને કલા-કૌશલ્ય દ્વારા જે કંઈ પ્રાપ્ત કર્યું કે તેનું સર્જન કર્યું તેને શું કહેવામાં આવે છે ? - સાંસ્કૃતિક વારસો
- ◆ ભારતની શિલ્પ સ્થાપત્યની કળા આશરે કેટલાં વર્ષની પ્રાચીન છે ? - 5,000 વર્ષ
- ◆ કયા યુગમાં ઊંઘા કમળની આકૃતિ ઉપર સિંહ અને વૃષભનું શિલ્પ નિર્માણ પામ્યું હતું ? - મૌર્યયુગ
- ◆ પ્રજ્ઞા પારમિતા શું છે ? - બુદ્ધનું શિલ્પ
- ◆ શાંતિ નિકેતન ક્યાં આવેલ છે ? - કોલકાતા

ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક વારસો

- ◆ લોથલ કયા તાલુકામાં આવેલ છે ? - ધોળકા
- ◆ રંગપુર ક્યાં આવેલ છે ? - લીમડી, સુરેન્દ્રનગર
- ◆ ધોળાવીરા ક્યાં આવેલ છે ? - કચ્છ
- ◆ રોજડી કયા જિલ્લામાં આવેલ છે ? - રાજકોટ

પ્રકરણ 4 : ભારતનો સાહિત્યિક વારસો

- ◆ ભારતના વિદ્વાનોએ પ્રાચીન સાહિત્યના કેટલા ભાગ પાડ્યા છે ?
- બે (1) વૈદિક સાહિત્ય (2) પ્રશિષ્ટ સાહિત્ય

ભાષા અને સાહિત્ય

- ◆ પ્રાચીન ભારતની લિપિ કયા સમયની છે ? - હડપ્પા
- ◆ કઈ લિપિ આજે પણ ઉકેલી શકાઈ નથી ? - હડપ્પાની લિપિ
- ◆ સંસ્કૃત ભાષાના મહાન વ્યાકરણશાસ્ત્રી કોણ હતા ?
- મહર્ષિ પાણિનિ
- ◆ કઈ ભાષાને 'આર્ય ભાષા' કે 'ઋષિઓની ભાષા' કે વિદ્વાનોની ભાષા કહે છે ? - સંસ્કૃત ભાષા
- ◆ કઈ ભાષા કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રે સર્વસ્વીકૃત બની છે ? - સંસ્કૃત

પ્રાચીન ભારતીય સાહિત્ય

વેદો

- ◆ વેદનો અર્થ શું થાય છે ? - જ્ઞાન
- ◆ કુલ વેદ કેટલા છે ? - ચાર
- ◆ ભારતીય સાહિત્યનું પ્રાચીનતમ પુસ્તક કયું છે ? - ઋગ્વેદ
- ◆ ઋગ્વેદમાં કુલ કેટલી ઋચાઓનો સંગ્રહ છે ? - 1028
- ◆ ઋગ્વેદ કેટલા ભાગમાં વહેંચાયેલું છે ? - 10 ભાગો
- ◆ કયા વેદની ઋચાઓમાંથી મોટા ભાગની દેવોને લગતી કવિતાઓ છે ? - ઋગ્વેદ
- ◆ ઉષાને સંબોધન કરતી સ્તુતિયા શેમાં આપવામાં આવી ? - ઋગ્વેદમાં
- ◆ કયા ગ્રંથમાં સપ્તસિંધુ પ્રદેશમાં વસવાટ કરનારોની રાજકીય સામાજિક, ધાર્મિક તેમ જ આર્થિક વાબતોનું વર્ણન છે ? - ઋગ્વેદ
- ◆ સામવેદની ઋચાઓ કયા હેતુથી રચાઈ હતા ?
- ગાન કરવા માટે
- ◆ કયા વેદને 'સંગીતની ગંગોત્રી' કહે છે ? - સામવેદ
- ◆ યજ્ઞનો વેદ કોને કહે છે ? - યજુર્વેદ
- ◆ કયો વેદ ગદ્ય અને પદ્ય સ્વરૂપે રચાયેલ છે ? - યજુર્વેદ
- ◆ યજ્ઞ વખતે બોલવામાં આવતા મંત્રો, ક્રિયાઓ, અને વિધિઓનું વર્ણન કયા વેદમાં કરવામાં આવ્યું છે ? - યજુર્વેદ
- ◆ કયા વેદમાં કર્મકાંડો અને સંસ્કારોનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે ? - અથર્વવેદ

ઉપનિષદ

- ◆ કયા સાહિત્યમાં બ્રહ્માંડનો આરંભ, જીવન, મૃત્યુ ભૌતિક અને આધ્યાત્મિક જગત, જ્ઞાન, પ્રકૃતિ અને બીજા અનેક દાર્શનિક પ્રશ્નોનું વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે ? - ઉપનિષદ

- ◆ શરૂઆતના ઉપનિષદો કયા છે ? - બૃહદારણ્ય અને છાંદોગ્ય
- ◆ ઉપનિષદો કયાં સ્વરૂપમાં છે ? - સંવાદ સ્વરૂપમાં
- ◆ ઉપનિષદોની સંખ્યા કયા ઉપનિષદમાં આપવામાં આવી છે ?
- મુક્તિકો ઉપનિષદમાં
- ◆ ઉપનિષદોની કુલ સંખ્યા કેટલી છે ? - 108

બ્રાહ્મણગ્રંથો

- ◆ વેદોના મંત્રોનો અર્થ સમજવા માટે તેના પર પદ્ય સ્વરૂપમાં રચાયેલી ટીકાઓને શું કહે છે ? - બ્રાહ્મણગ્રંથો
- ◆ જુદા-જુદા યજ્ઞો અને તેને લગતી વિધિઓ માટેનું માર્ગદર્શન કયા ગ્રંથમાં આપવામાં આવ્યું છે ? - બ્રાહ્મણગ્રંથો
- ◆ આર્યો તેમના જીવનનો અંતિમ સમય કયા ગાળવા જતા પગલાં ? - અરણ્ય (જંગલમાં)
- ◆ વન અથવા જંગલમાં આશ્રમ બાંધી સતત ચિંતન કરીને રચાયેલ નવજ્ઞાન ભરપૂર એવા સાહિત્યને શું કહે છે ? - આરણ્યકો
- ◆ કયા સાહિત્યમાં યજ્ઞકાંડો ઉપરાંત જ્યોતિષ, વ્યાકરણ અને ખગોળશાસ્ત્રનો સમાવેશ થાય છે ? - વેદાંગ

મહાકાવ્યો

- ◆ રામાયણ અને મહાભારતનું વર્તમાન સ્વરૂપ કઈ સદીમાં મળ્યું હતું ? - ઈ.સ.ની બીજી સદીમાં
- ◆ મહાભારતમાં લગભગ કેટલા શ્લોક છે ? - એક લાખ
- ◆ વિશ્વનો સૌથી મોટો કાવ્યગ્રંથ કયો છે ? - મહાભારત
- ◆ મહાભારતના કયા અંશમાં ગહન દાર્શનિક સિદ્ધાંતોનું વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે ? - શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા
- ◆ મોક્ષ પ્રાપ્તિના ત્રણ માર્ગો જ્ઞાન, કર્મ અને ભક્તિમાર્ગનું વિવેચન કયા ગ્રંથમાં કરવામાં આવ્યું છે ? - શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા

અન્ય સાહિત્ય

- ◆ કૌટિલ્યની કઈ રચના વહીવટી વિજ્ઞાનની કૃતિ છે ? - અર્થશાસ્ત્ર
- ◆ કયા ગ્રંથોમાં ધર્મ દ્વારા અનુમોદિત કર્તવ્યો, રિવાજો અને નિયમો આપવામાં આવ્યા છે ? - સ્મૃતિગ્રંથોમાં
- ◆ પ્રારંભિક બૌદ્ધ સાહિત્ય કઈ ભાષામાં લખાયું છે ? - પાલિ ભાષામાં
- ◆ બૌદ્ધ સાહિત્ય કેટલા ભાગોમાં વહેંચાયેલું છે ? - ત્રણ

પ્રકરણ 6 : ભારતનાં સાંસ્કૃતિક વારસાનાં સ્થળો

અજંતાની ગુફાઓ

- ◆ અજંતાની ગુફાઓ ક્યાં આવેલી છે ?
- અજંતાગામ - ઔરંગાબાદ (મહારાષ્ટ્ર)
- ◆ અજંતાની ગુફા કઈ પર્વતમાળામાં આવેલી છે ?
- સહ્યાદ્રિ પર્વતમાળામાં
- ◆ અજંતાની ગુફાનો આકાર કેવો છે ? - ઘોડાની નાળ જેવો
- ◆ અજંતાની કુલ કેટલી ગુફાઓ છે ? - 29
- ◆ અજંતાની ગુફાઓમાં ભીંતચિત્રો આધારિત ગુફાઓ કઈ-કઈ છે ? - 1, 2, 10, 16 અને 17
- ◆ અજંતાની ગુફાઓમાં ભીંતચિત્રો આધારિત ગુફાઓના ચિત્રોનો મુખ્ય વિષય કયો છે ? - બૌદ્ધધર્મ
- ◆ અજંતાની ગુફાઓના કેટલા પ્રકાર પાડી શકાય ?
- બે (ચૈત્ય અને વિહાર)
- ◆ ગુફા નં. 9, 10, 19, 26, 20 એ કયા પ્રકારની ગુફાઓ છે ? - ચૈત્ય
- ◆ અજંતાની ગુફાનું પુનઃસંશોધન કોણે કર્યું હતું ?
- અંગ્રેજ કેપ્ટન જ્ઞાન સ્મિથ
- ◆ અજંતાની ગુફા કયા વર્ષે શોધાઈ હતી ? - ઈ.સ. 1819
- ◆ કઈ ગુફા પ્રારંભિક બૌદ્ધ, વાસ્તુકલા, ગુફા ચિત્રો અને શિલ્પકલાનાં ઉત્કૃષ્ટ ઉદાહરણોમાં સ્થાન પામેલ છે ? - અજંતા ગુફાઓ
- ◆ બૌદ્ધ સાધુના પ્રાર્થના અને ઉપાસના માટેના કુલ કેટલા ચૈત્ય ગુફાઓ છે ? - 9
- ◆ ચૈત્ય ગુફાઓમાં અંદરના છેલ્લા શું વસ્તુ આવેલું છે ? - સ્તૂપ
- ◆ બૌદ્ધ ભિક્ષુઓના નિવાસ અને આરામ સ્થળને શું કહે છે ? - વિહાર (બૌદ્ધ મઠ)

ઇલોરાની ગુફાઓ

- ◆ ઈલોરાની ગુફાઓ ક્યાં આવેલી છે ?
- ઔરંગાબાદ (મહારાષ્ટ્ર)
- ◆ ઈલોરાની કુલ કેટલી ગુફાઓ છે ? - 34
- ◆ ઈલોરાની ગુફામાં બૌદ્ધ ધર્મને લગતી ગુફાઓ કઈ છે ?
- 1થી 12 નંબરની ગુફાઓ
- ◆ ઈલોરાની ગુફામાં હિન્દુ ધર્મને લગતી ગુફાઓ કઈ છે ?
- 13થી 29 નંબરની ગુફાઓ
- ◆ ઈલોરાની ગુફામાં જૈન ધર્મને લગતી ગુફાઓ કઈ છે ?
- 30થી 34 નંબરની ગુફાઓ
- ◆ હિન્દુ ધર્મની ગુફાઓનું નિર્માણ કયા શાસકોના સમયમાં થયું હતું ? - રાષ્ટ્રકૂટ
- ◆ કૈલાસ મંદિર કઈ ગુફામાં આવેલું છે ? - ઈલોરાની ગુફામાં
- ◆ ઈલોરાની કેટલા નંબરની ગુફામાં કૈલાસ મંદિર આવેલું છે ?
- ગુફા નં.16

- ◆ ઈલોરાની ગુફામાં આવેલું કયું મંદિર એક જ પથ્થર કોતરીને બનાવવામાં આવ્યું છે ? - કૈલાસ મંદિર
- ◆ ઈલોરાની ગુફાનું કયું મંદિર 50 મી. લાંબુ, 33 મી. પહોળું અને 30 મી. ઊંચું છે ? - કૈલાસ મંદિર
- ◆ કૈલાસ મંદિરનું નિર્માણ કયા શાસકોના સમયમાં થયું હતું ?
- રાષ્ટ્રકૂટ રાજા
- ◆ ઈલોરાની ગુફાઓ કયા કાળની છે ?
- ઈ.સ. 600થી 1000ના કાળની

એલિફન્ટાની ગુફાઓ

- ◆ એલિફન્ટાની ગુફાઓ ક્યાં આવેલી છે ?
- અરબસાગરમાં (મુંબઈથી 12 કિમી. દૂર)
- ◆ એલિફન્ટાની કુલ ગુફાસંખ્યા કેટલી છે ? - 7
- ◆ એલિફન્ટાની ગુફાઓ કોણે શોધી હતી ? - પોર્ટુગીઝોએ
- ◆ પોર્ટુગીઝોએ કઈ ગુફાનું નામ અહીં પથ્થરમાંથી કોતરેલી હાથી સ્થાપતિના આધારે આપ્યું હતું ? - એલિફન્ટાની ગુફા
- ◆ એલિફન્ટાની ગુફાઓમાં આવેલા છે ? - એલિફન્ટાની ગુફામાં
- ◆ એલિફન્ટાની ગુફામાં ત્રિમૂર્તિ કયા નંબરની ગુફામાં આવેલી છે ? - ગુફા નં.1
- ◆ યુનેસ્કો દ્વારા વૈશ્વિક વારસાનાં સ્થળોમાં કયા વર્ષે એલિફન્ટાને સ્થાન આપ્યું હતું ? - ઈ.સ. 1987
- ◆ સ્થાપતિક માછીમારો એલિફન્ટાને કયા નામે ઓળખે છે ?
- ધારાપુરી

મહાબલીપુરમ્

- ◆ મહાબલીપુરમ્ ક્યાં આવેલું છે ?
- ચેન્નાઈથી 60 કિમી. દૂર (તમિલનાડુ)
- ◆ દક્ષિણ ભારતના કયા પલ્લવ રાજાના ઉપનામ મહામલ પરથી મહાબલીપુરમ્ નામ રાખવામાં આવ્યું હતું ?
- નરસિંહવર્મન પ્રથમ
- ◆ પલ્લવ વંશના રાજા નરસિંહવર્મન પ્રથમના સમયમાં મહાબલીપુરમ્માં કુલ કેટલા મંદિરોનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું હતું ? - સાત
- ◆ નરસિંહવર્મન પ્રથમના સમયમાં બંધાયેલા સાત મંદિરોમાંથી આજે મહાબલીપુરમ્માં કેટલા મંદિરો હયાત છે ? - 5 મંદિરો
- ◆ નરસિંહવર્મન પ્રથમના સમયમાં બંધાયેલા સાત મંદિરો કયા પ્રકારના હતા ? - રથમંદિર
- ◆ હાસ્યમુદ્રામાં વિષ્ણુની મૂર્તિ તથા મહિષાસુરનો વધ કરતી દુર્ગા દેવીનું શિલ્પ ક્યાં આવેલ છે ? - મહાબલીપુરમ્ (તમિલનાડુ)
- ◆ વિશ્વભરમાં ખડક શિલ્પનાં બેનમૂન સ્થાપત્યો ધરાવતું કયું સ્થળ પ્રાચીન ભારતનું એક જાણીતું બંદર હતું ? - મહાબલીપુરમ્

પ્રકરણ 12 : ભારત : ખનીજ અને શક્તિનાં સંસાધનો

ખનીજ શું છે ?

- ◆ કુદરતી કાર્બનિક અને અકાર્બનિક ક્રિયાઓથી તૈયાર થયેલાં અમુક ચોક્કસ રાસાયણિક બંધારણ ધરાવતા પદાર્થને શું કહે છે ? **- ખનીજ**
- ◆ પૃથ્વીના ખડકોમાં અજૈવિક પ્રક્રિયાને કારણે રચાયેલ ચોક્કસ રાસાયણિક અને સમગુણી બંધારણ તથા વિશિષ્ટ અણુરચના ધરાવતા ઘન, પ્રવાહી કે વાયુ સ્વરૂપના પદાર્થોને શું કહે છે ? **- ખનીજ**
- ◆ લોખંડ, તાંબુ, જસત, સોનું અને ચાંદી જેવાં ખનીજો કયા પ્રકારના ખડકમાંથી મળી આવે છે ? **- આગ્નેય ખડકોમાંથી**
- ◆ કોલસો, ખનીજ તેલ અને કુદરતી વાયુ કયા પ્રકારના ખડકમાંથી મળી આવે છે ? **- પ્રસ્તર ખડકમાંથી**
- ◆ સ્વેટ, આરસપહાણ અને હીરા કયા પ્રકારના ખડકમાંથી મળી આવે છે ? **- રૂપાંતરિત ખડકમાંથી**

ખનીજોનું વર્ગીકરણ

- ◆ સોનું, ચાંદી, પ્લેટિનમ વગેરે કયા પ્રકારની ખનીજો છે ? **- કીમતી ખનીજો**
- ◆ મેગ્નેશિયમ, બોક્સાઈટ, ટીટેનિયમ વગેરે કયા પ્રકારની ખનીજો છે ? **- મિશ્ર ધાતુ સંવયવમાં ખનીજો**
- ◆ કોમિય, મેંગેનીઝ, ટંગસ્ટન અને વેનેડિયમ વગેરે કયા પ્રકારની ખનીજો છે ? **- મિશ્ર ધાતુ સંવયવમાં ખનીજો**

મુખ્ય ખનીજો

લોખંડ (લોહ અયસ્ક)

- ◆ લોખંડ કયા સ્વરૂપમાં મળે છે ? **- અશુદ્ધ**
- ◆ લોખંડની કાચી ધાતુને શુદ્ધ કરવા વિશાળ ભઠ્ઠામાં તેની સાથે શું મિશ્ર કરવામાં આવે છે ? **- કોક અને ચૂનો**
- ◆ ઢાળના લોખંડમાંથી કાર્બન તત્ત્વ દૂર કરતાં જે લોખંડ મળે તેને કયા પ્રકારનું લોખંડ કહે છે ? **- ઘડતરનું લોખંડ**
- ◆ ભારતમાંથી મળતી લોખંડની કાચી ધાતુના કેટલા પ્રકાર છે ? **- ચાર (હેમેટાઈટ, મેગ્નેટાઈટ, લિમોનાઈટ, સિડેરાઈટ)**
- ◆ ભારતમાં સૌથી વધુ લોખંડ કયા રાજ્યમાંથી મળે છે ? **- કર્ણાટક**
- ◆ ભારતમાં બીજા નંબરે સૌથી વધુ લોખંડ કયા રાજ્યમાંથી મળે છે ? **- ઓડિશા**
- ◆ ભારતમાં ત્રીજા નંબરે સૌથી વધુ લોખંડ કયા રાજ્યમાંથી મળે છે ? **- ઝારખંડ**

મેંગેનીઝ

- ◆ કઈ ધાતુને લોખંડ પોલાદ ઉદ્યોગ માટે મહત્વની ધાતુ ગણવામાં આવે છે ? **- મેંગેનીઝ**
- ◆ મેંગેનીઝનો મુખ્ય ઉપયોગ શેમાં થાય છે ? **- લોખંડમાંથી પોલાદ બનાવવા**
- ◆ કઈ ધાતુનો ઉપયોગ બ્લીચિંગ પાઉડર, કીટનાશક, સૂકી બેટરી, ટાઈલ્સ, ચામડાના ઉદ્યોગો, કાચ ઉદ્યોગ, દીવાસળી ઉદ્યોગ, ફોટોગ્રાફી, ચિનાઈ માટીનાં વાસણો અને રંગીન ઈટો બનાવવામાં થાય છે ? **- મેંગેનીઝ**
- ◆ કઈ ધાતુના મિશ્રણથી પોલાદના પાટા અને સળિયાઓમાં સ્થિતિસ્થાપકતા અને મજબૂતાઈ આવે છે ? **- મેંગેનીઝ**

તાંબુ

- ◆ માનવી સંસ્કૃતિના પ્રથમ ઉપયોગમાં લેવાયેલી ધાતુ કઈ છે ? **- તાંબુ**
- ◆ કયા ધાતુમાંથી ઉમેરવાથી કૃત્તિમ રંગ બને છે ? **- કાંસું**
- ◆ કયા ધાતુમાં જસત ઉમેરવાથી શું બને છે ? **- પિત્તળ**
- ◆ કયા ધાતુમાં કઈ બે ધાતુ મિશ્રણ છે ? **- તાંબુ+કલાઈ**
- ◆ કયા ધાતુમાં કઈ બે ધાતુનું મિશ્રણ છે ? **- તાંબુ+જસત**

બોક્સાઈટ

- ◆ કઈ ધાતુ એલ્યુમિનિયમની કાચી ધાતુ છે ? **- બોક્સાઈટ**
- ◆ કઈ ધાતુ સૌ પ્રથમવાર 1821માં ફ્રાન્સના લેસ-બાક્સ પાસેથી મળી આવી હતી ? **- બોક્સાઈટ**
- ◆ એલ્યુમિનિયમ કઈ ધાતુમાંથી મેળવવામાં આવે છે ? **- બોક્સાઈટમાંથી**
- ◆ કઈ ધાતુ વજનમાં હલકી, મજબૂત, ટકાઉ, વિદ્યુત-સુવાહક કાટ પ્રતિરોધક તેમજ સહેલાઈથી ટીપી શકાય તેવી હોય છે ? **- બોક્સાઈટ**
- ◆ કઈ ખનીજ ડેક્કન્ટ્રેપની ભૂસ્તરીય રચનાવાળા પ્રદેશમાંથી મળી આવે છે ? **- બોક્સાઈટ**

અબરખ

- ◆ વિશ્વમાં ભારત અબરખના ઉત્પાદનમાં કેટલામા ક્રમે છે ? **- પ્રથમ સ્થાને**
- ◆ કઈ ધાતુ અગ્નિશોષક વિદ્યુત અવાહક હોવાથી તેનો ઉપયોગ વિદ્યુતનાં સાધનો બનાવવામાં થાય છે ? **- અબરખ**
- ◆ કઈ ધાતુનો ઉપયોગ વિદ્યુત મોટર, ડાયનેમો, રેડિયો, ટેલિફોન, મોટરગાડી, હવાઈ જહાજ વગેરેની બનાવટમાં થાય છે ? **- અબરખ**
- ◆ ભારતમાં કયા અબરખનો વિશાળ જથ્થો મળી આવે છે ? **- મસ્કોવાઈટ**

GPSC, નાયબ મામલતદાર / સેક્સન ઓફિસર, PI, PSI-ASI-કોન્સ્ટેબલ, CCE, TET, TAT, HTAT, S.T.O, S.T.I., બિન સચિવાલય ક્લાર્ક, જુ-ક્લાર્ક, વગેરે અન્ય સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી

અદ્યતન
આવૃત્તિ

GCERT

સામાજિક વિજ્ઞાન

ભારતનો ઇતિહાસ ભારતની ભૂગોળ ભારતનું ખંધારણ સાંસ્કૃતિક વારસો
પર્યાવરણ અર્થશાસ્ત્ર વિશ્વનો ઇતિહાસ વિશ્વની ભૂગોળ

6000+
વન લાઇનર
પ્રશ્નો

ધોરણ 6 થી 10 (GCERT) ના
નવા પાઠ્યપુસ્તક આધારિત

600+
MCQ

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

સંપાદક : મોલિક ગોધિયા

આ બુક ખરીદવા માટે નીચે આપેલ
લિંક પર ક્લિક કરો

iceonline.in